T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ TEFSİR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KUR'AN'DA ZEBUR:
TEFSİR KAYNAKLARI
EKSENİNDE BİR İNCELEME

Berivan İNECİK

2501150726

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. BİLAL GÖKKIR

İSTANBUL- 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	BERİVAN İNECİK	**Numarası**	: 2501150726
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ	**Danışmanı**	: PROF. DR. BİLAL GÖKKIR
Tez Savunma Tarihi	:	25.12.2018	**Saati**	: 10:30
Tez Başlığı	:	"KUR'AN'DA ZEBUR: TEFSİR KAYNAKLARI EKSENİNDE BİR İNCELEME"		

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. BİLAL GÖKKIR	B. Gökkır	Kabul
2- DOÇ. DR. MUHAMMED ABAY		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ HATİCE ARSLAN SÖZÜDOĞRU		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ÖMER ÇELİK		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED İSA YÜKSEK		

ÖZ

KUR'AN'DA ZEBUR:
TEFSİR KAYNAKLARI EKSENİNDE BİR İNCELEME

BERİVAN İNECİK

Tez konumuz, Zebur'un mahiyetini İsra Suresi 17: 55, Nisa Suresi 4: 163. ve Enbiya Suresi 21: 105. ayetler çerçevesinde ele almaktır. Temel sorunlarımızdan birisi Kur'an'ın "Zebur" olarak adlandırdığı kitabın tefsir kaynaklarındaki ele alış şekli ve mahiyetiyle ilgili tartışmalara yer vermektir. Ayrıca müfessirlerin Zebur'un Kitab-ı Mukaddes'teki Mezmur nüshalarına tekabüliyeti meselesini nasıl gördüklerini incelemektir. Yöntem olarak bahsi geçen bu üç ayeti tefsir kaynaklarından inceleyeceğiz. Amacımız müfessirlerin bakış açısını kronolojik olarak yakalamak tarihsel süreç içerisinde müfessirlerin diğer kutsal kitap olan Zebur hakkındaki düşüncelerini tahlil ederek ilk dönem müfessirleri ile günümüz çağdaş dönem müfessirleri arasındaki farkı ve yaklaşım biçimini göstermek suretiyle on dört asırlık bir süreci takip etmektir. Hedefimiz İslam ve Kur'an araştırmalarında diğer kutsal metinlerle yapılan mukayeseli çalışmalara katkıda bulunmaktır. Tezimizin kapsamı zikredilen üç ayet üzerinden Zebur'un mahiyetini incelemektir. Mukatil'den, İbn Kesir'e kadar gelen müfessirlerin Zebur'un Hz. Davud'a indirilmiş kutsal bir kitap olduğunu söylemekle yetindikleri görülmektedir. Klasik dönemde Bikai gibi bir kısım müfessirler Kitab-ı Mukaddes'teki Mezmurlar kitabına referanslarda bulunur. Bu yaklaşım çağdaş dönem müfessirlerinde daha bariz görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Davud, Zebur, Mezmurlar, Ehl-i Kitap, Kur'an.

ABSTRACT

ZABUR IN THE QURAN

A STUDY ON TAFSIR LITERATURE

BERİVAN İNECİK

The subject of our thesis is to investigate Zabur in the Ouran that takes part in Surah al-İsra 17: 55, Surah an-Nisa 4: 163 and Surah Anbiya 21: 105. One of our questions is if it is possible to argue that "Zabur" in the Quran is psalms in Tafsir literature. Our offer for the solution is to find out the answer in literature by scanning those three verses from the source of commentaries. Our aim is to catch the views of the commentators chronologically, to analyse the thoughts of the commentators about the other holy book Psalms in the historical process, to demonstrate the difference and the approach form between the first term commentators and the contemporary commentators hence to follow the process that lasts fourteen centuries. In this context our purpose is to contribute to the comparative studies made with other sacred texts in Islamic and Quranic research. The content of our thesis is to study the nature of the Zabur through three verses mentioned above. It has been seen that all commentators from Muqatil to modern times said that the Psalms is a holy book sent to the prophet Davud. It is known that one of the next term commentators Biqai considered the holy book and has made long quotes and has shown the book of Psalms as a reference. Some of the later commentators said that the Zebur mentioned in Quran is Psalms that Jews and Christians have, as Biqai did. It seems that there is a difference in the approach of the first term commentators and the present contemporary commentators. Commentators, being in the first place Holy Scripture, in point of using resource of People of the Book what it be monitored to become different their approaches and methods.

Keywords: Dawud, Zabur, Psalms, People of the Book, Quran.

ÖNSÖZ

"Kur'an'da Zebur: Tefsir Kaynakları Ekseninde Bir İnceleme" başlıklı bu tezimizde Hz. Davud'a indirildiği belirtilen Zebur'u tefsir kaynakları çerçevesinde inceleyerek müfessirlerin yaklaşımlarını belirlemeye çalıştık. Bu bağlamda İsra Suresi 17: 55, Nisa Suresi 4: 163 ve Enbiya Suresi 21: 105 olmak üzere üç ayeti ele aldık. Bu minvalde "Zebur" ifadesinin tefsirlerde nasıl yorumlandığını inceledik. Müfessirlerin, bahsi geçen bu üç ayetle ilgili açıklamalarını kronolojik olarak değerlendirdik. Tezimiz giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hz. Davud'a Zebur'un verildiği belirtilen İsra Suresi 17: 55. ayet ile Nisa Suresi 4: 163. ayetlerini, ikinci bölümde yeryüzünün iyi kullara verileceğini ifade eden Enbiya Suresi 21: 105. ayetini ele aldık.

Bu tezin oluşumunda bana rehberlik yapan, desteğini ve yardımını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Bilal Gökkır Bey'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca bu süreçte bana her zaman destek olan Dr. Öğr. Üyesi Hatice Arslan Sözüdoğru hocama şükranlarımı sunuyorum.

Berivan İNECİK

İSTANBUL- 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
ÖNSÖZ ..... **V**
İÇİNDEKİLER ..... **VI**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **VIII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
HZ. DAVUD'A ZEBUR'UN VERİLMESİ HAKKINDA MÜFESSİRLERİN YORUMLARI

1. ISRA SURESİ 55. AYET 6
1.1. Zebur'un Mahiyetine Dair Yorumlar 6
1.2. Nüzul Sebebi 8
1.3. Hz. Davud ve Zebur Vurgusu 9
1.4. Zebur ve Mezmurlar 10
1.5. Mezmurlar'dan Alıntı 10
1.6. Hz. Davud'un Hutbeleri 11
1.7. Tevdi Edilen Yücelik 12
1.8. Mekke Müşrikleri'ne Hitap 13
1.9. Hz. Davud'a Nispet Edilen Mezmurlar 14
2. NİSA SURESİ 163. AYET 15
2.1. Nüzul Sebebi 15
2.2. Peygamberler'e İndirilen Sahifeler 17
2.3. Kitap Manasına Gelen Zebur 17
2.4. Hz. Davud'un Zebur'u 18
2.5. Vahiy Vurgusu 19
2.6. Kur'an Vahyi 20
2.7. İlahi Hikmet Kitabı 21

İKİNCİ BÖLÜM
ZEBUR'DA YAZILAN YERYÜZÜNE İYİ KULLARIN VARİS OLMASI HAKKINDA MÜFESSİRLERİN YORUMLARI

1. ENBİYA SURESİ 105. AYET 26
1.1. Levh-i Mahfuz 27
1.2. Ehl-i Beyt 28
1.3. Dünya ve Ahiret 29
1.4. Zebur'da İfade Edilen Zikir 30
1.5. Müslümanlar'a Yapılan Vaat 31
1.6. Zebur'da Yazılan Vaat 33
1.7. Medine Yahudileri'ne Mesaj 34
1.8. İlahi Müjde 35
2. YERYÜZÜNE İYİ KULLARIN VARİS OLMASI BAĞLAMINDA MÜFESSİRLERİN ATIFTA BULUNDUĞU AYETLER 37
SONUÇ 41
BİBLİYOGRAFYA 44

KISALTMALAR LİSTESİ

b :Bin, İbn

Bkz :Bakınız

bs :Basım

c :Cilt

Çev :Çeviren

Ed : Editör

Haz :Yayına hazırlayan

Hz : Hazreti

s : Sayfa

ss : Sayfa sayıları

t.y : Basım tarihi yok

thk : Tahkik

v :Vefat

v.d : Ve diğerleri

y.y : Basım yeri yok

GİRİŞ

Araştırmamızın giriş bölümünde müfessirlerin Zebur'a yaklaşımları üzerinden araştırmanın kapsamı, sınırları, sorunu, amacı ve önemi üzerinde duracağız. Yöntemimizi açıklayarak literatür incelemesini göstereceğiz.

1. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırmamızın kapsamı, tefsir kaynakları üzerinden İsra Suresi 17: 55, Nisa Suresi 4: 163 ve Enbiya Suresi 21: 105. ayetlerini Zebur'un mahiyeti bağlamında incelemeye tabi tutmaktır. Bu ayetlerde geçen "Davud'a da Zebur'u verdik" ve "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesi bağlamında bahsi geçen bu üç ayeti ana hatları ile müfessirlerin yorumları çerçevesinde ele alacağız. Müfessirlerin Zebur ifadesi ile Mezmurlar arasında nasıl bir ilişki kurduklarını özellikle "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesinin yorumunda Mezmurlar kitabına yaptıkları atıfları değerlendireceğiz.

2. Araştırmanın Sorunu Amacı ve Önemi

Temel sorunumuz Kur'an'da Hz. Davud'a indirildiği belirtilen Zebur'un elimizdeki mevcut Zebur ile ilgisini müfessirler üzerinden incelemektir. Amacımız müfessirlerin bakış açısını kronolojik olarak yakalamak tarihsel süreç içerisinde müfessirlerin diğer kutsal kitap olan Zebur hakkındaki düşüncelerini tahlil ederek ilk dönem müfessirleri ile günümüz çağdaş dönem müfessirleri arasındaki farkı ve yaklaşım biçimini göstermek suretiyle on dört asırlık bir süreci takip etmektir. Böylelikle araştırmamızda Zebur meselesini tefsir kaynakları çerçevesinde ana hatlarıyla ele almak, İslam ve Kur'an araştırmalarında diğer kutsal metinlerle yapılan mukayeseli çalışmalara katkıda bulunmak hedeflenmektedir. Bu bağlamda araştırma esnasında müfessirlerin yorumları ve yorumlama biçimleri ele alınarak tefsir kaynaklarına

ulaşmaya çalışılacaktır. Hz. Davud'a indirilmiş olan Zebur'un mahiyetinin anlaşılabilmesi için ilk tefsir kaynaklarından başlayarak günümüze kadar ulaşabildiğimiz eserlerden bir inceleme yapacağız. Bu konunun önemi müfessirlerin Zebur'a yaklaşımları üzerindendir. Bu bağlamda müfessirlerin bakış açısını kronolojik olarak yakalamak tarihsel süreç içerisinde Zebur hakkındaki düşüncelerini tahlil etmek, ilk dönem ile çağdaş dönem arasındaki farkı ve yaklaşım biçimini göstermek önem arz etmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Yöntemimiz İsra Suresi 17: 55. ayet ve Nisa Suresi 4: 163. ayette Hz. Davud'a indirildiği belirtilen "Zebur" ile Enbiya Suresi 21: 105. ayette geçen "Zebur" ifadesini tefsir kaynakları ekseninde inceleyerek müfessirlerin görüşlerini kronolojik olarak sunmaktır. İlk dönemden başlayarak çağdaş döneme kadar müfessirlerin konu hakkındaki yorumlarını tahlil etmektir. Müfessirlerin Kitab-ı Mukaddes'e yaptıkları atıfları Zebur'dan naklettikleri pasajları göstererek bahsi geçen üç ayet ile Zebur arasında kurdukları ilişkiyi değerlendirip "Zebur", "Zikir", "salihler" ve "yeryüzü" ifadelerinde yaptıkları açıklamaları karşılaştırmalı olarak incelemektir.

4. Araştırmanın Literatür Değerlendirmesi

Yaptığımız literatür taramasında Zebur ile ilgili muhtelif çalışmalara rastladık. Ulaştığımız bazı çalışmalar şunlardır:

Kur'an'da Zebur isimli makalede Osman Kara, Zebur kelimesinin etimolojik yapısı, Zebur/Zübur kelimelerinin Kur'an'daki anlamları, mevcut Zebur'un tasnifi, muhtevası ve özellikleri, Hz. Davud'un Kur'an'daki bazı özelliklerinin Zebur ile ilişkisi üzerinde durmuştur.[1]

[1] Osman Kara, "Kur'an'da Zebur", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* C: I, No: 35, 2012, ss. 281- 303.

Diğer taraftan *Kur'an'da Ahlak İlkeleri -Tevrat, Zebur ve İncil'le Mukayeseli Bir Çalışma* adlı doktora tezinde Celil Kiraz bireysel, toplumsal, iş ve ticaret gibi hususlarda Kur'an'ı ve Kitab-ı Mukaddes'i mukayese etmiştir. Tezde konuyla ilgili Mezmurlar'a ayrılan kısım son derece azdır.[2]

Mehmet Özgül ise *İlahi Kitaplarda Yardımlaşma ve Dayanışma (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)* isimli eserinde yardımlaşma ve dayanışmanın ilkelerini konularını incelemiş, karşılaştırmış ve yeri geldikçe Mezmurlar'a da atıfta bulunmuştur.[3]

Kur'an kıssalarını mukayeseli inceleyen Zakir Barutçu, *Tevrat Zebur İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler* isimli çalışmasında kıssalar bağlamında Kur'an, Tevrat, Zebur ve İncil'in yanı sıra Mezmurlar'a da atıfta bulunmuştur.[4]

Zebur'un kısaca tanıtımını yapan Bilal Gökkır, *The Qur'an: An Encyclopedia'da* ki "*Zabur*" ansiklopedi maddesinde Nisa 4: 163 ve İsra 17: 55 ayetlerini ele almıştır. Enbiya 21: 105 ve Mezmurlar 37: 29 arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştir.[5]

Öte yandan Kitab-ı Mukaddes'teki atasözleri ve deyimleri ele alan Mustafa Kaçalin *Tevrat, Zebur ve İncil'de Bilgelikler* isimli makalesinde Mezmurlar'a da atıf yapmış ve Yeni Ahit'teki atasözleri ve deyimlere yer vermiştir.[6]

Cem Behar'ın *Ali Ufki ve Mezmurlar* kitabı ise önsöz ve dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Wojciech Bobowski (Ali Ufki) hayatı ve eserleri, ikinci bölümde Mezmurlar el yazması başlığı altında sunuş, Mezmur metinleri ve

[2] Celil Kiraz, *Kur'an'da Ahlak İlkeleri -Tevrat, Zebur ve İncil'le Mukayeseli Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, 2005.
[3] Mehmet Özgül, *İlahi Kitaplarda Yardımlaşma ve Dayanışma* (*Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim*), İstanbul, Çıra Yayınları, 2006.
[4] Zakir Barutçu, *Tevrat Zebur İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler,* İstanbul, Üs Yayıncılık, 2002.
[5] Bilal Gökkır, "Zabur" *The Qur'an An Encyclopedia Routledge*, London and New York, 2006.
[6] Mustafa Kaçalin, "Tevrat, Zebur ve İncil'de Bilgelikler", *İlmi Araştırmalar,* 1998, Sayı: 6, ss. 147-169.

nota transkripsiyonları yer almaktadır. Üçüncü bölümde Mezmurlar'ın tıpkıbasımı yapılmıştır. Yazar, dördüncü bölümde Ali Ufki'nin bibliyografyasına yer vermiştir.[7]

Bütün bunlara ilaveten Mezmurlar kitabının tefsiri olan *Tefsirü'z Zebur* adlı eserde Patrik Ansimus, Mezmurlar'dan ayetleri tek tek verip altına tefsirini yapmıştır. Mukaddime kısmında tefsiri yazma sebeplerini açıklamıştır. Bu tefsir dört yüz seksen üç sayfa ve dili Arapçadır.[8]

Hakan Uğur'un *Kur'an'ın Tasdik Ettiği Tevrat'taki Konular* isimli doktora tezinde,[9] ve Abdulbaki Yazıcı'nın *Tevrat ve İncil'in İtikat Açısından Kur'an'a Arzı* isimli yüksek lisans tezinde[10] kısaca Mezmurlar'a yer verilmiştir. Ömer Dedeoğlu, *Tevrat, Zebur, İnciller ve Kur'an Açısından Sosyal Yaşam ve Dini Kavramlar* kitabında,[11] Dan Wickwire'nin *Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur ve İncil) değiştirildi mi*?[12] John Gilchrist'in, *Kur'an ile Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil) Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme,*[13] Carlos Madrigal'in, *Eski Antlaşmanın Mesajı Bilgelik ve İlahiler Zebur*[14] ve Christopher J. H. Wright'ın, *Tevrat ve Zebur'da İsa'yı Tanımak*[15] isimli eserlerinde Mezmurlar'a değinilmiştir.

---

[7] Cem Behar, *Ali Ufki ve Mezmurlar,* İstanbul, Pan Yayıncılık 1990.
[8] Patrik Ansimus, *Tefsirü'z Zebur,* (Yazma) Süleymaniye Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, No. 937/1881.
[9] Hakan Uğur, *Kur'an'ın Tasdik Ettiği Tevrat'taki Konular,* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, 2008.
[10] Abdulbaki Yazıcı, *Tevrat ve İncil'in İtikat Açısından Kur'an'a Arzı,* Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı 2007.
[11] Ömer Dedeoğlu, *Tevrat, Zebur, İnciller ve Kur'an Açısından Sosyal Yaşam ve Dini Kavramlar*, İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2012.
[12] Dan Wickwire, *Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur ve İncil) Değiştirildi mi?* 2. bs., İstanbul, Müjde Yayıncılık, 1994.
[13] John Gilchrist**,** *Kur'an ile Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil) Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme***,** İstanbul, Yalçın Ofset, t.y.
[14] Carlos Madrigal, *Eski Antlaşmanın Mesajı Bilgelik ve İlahiler Zebur*, İstanbul, Yeni Yaşam Yayınları, 2001.
[15] Christopher J. H. Wright, *Tevrat ve Zebur'da İsa'yı Tanımak,* İstanbul, Haberci Yayınları, 2010.

5. Araştırmanın Muhtevası

Birinci bölümde, İsra ve Nisa Suresinde bahsi geçen, Hz. Davud'a verildiği belirtilen Kutsal Kitap olan Zebur'u müfessirlerin yorumları çerçevesinde ele alıp daha sonra konuyu tefsir kaynaklarından kronolojik bir sıra takip ederek inceleyeceğiz. İkinci bölümde ise Enbiya Suresi 21: 105. ayette geçen "yeryüzüne iyi kullarım varis olacaktır" ifadesi bağlamında müfessirlerin "Zebur", "Zikir", "yeryüzü" ve "salihler" ifadelerindeki yorumlarını, ilk dönem müfessirlerinden başlayarak günümüz çağdaş dönem müfessirlerine kadar kronolojik olarak inceleyeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. DAVUD'A ZEBUR'UN VERİLMESİ HAKKINDA MÜFESSİRLERİN YORUMLARI

Bu bölümde İsra Suresi 17: 55. ayetini ve Nisa Suresi 4: 163. ayetini ilk dönem müfessirlerinden başlayarak günümüz çağdaş dönem müfessirlerine kadar bazı tefsirler özelinde kronolojik olarak ele alacağız. "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesi bağlamında müfessirlerin konuya yaklaşımlarını irdeleyeceğiz. Müfessirlerin Mezmurlar'a yaptıkları atıfları ve Zebur ile Mezmurlar kitabı arasında nasıl bir ilişki kurduklarını göstermeye çalışacağız.

1. ISRA SURESİ 55. AYET

وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيّٖنَ عَلٰى بَعْضٍ وَاٰتَيْنَا دَاوٗودَ زَبُورًا

Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık; Davud'a da Zebur'u verdik.[16]

1.1. Zebur'un Mahiyetine Dair Yorumlar

İlk dönem müfessirlerinden Mukatil b. Süleyman (v. 150) bu ayetin tefsirinde "Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık. Allah peygamberlerinden kimiyle konuştu, kimini dost edindi, kimine kuşları ve dağları boyun eğdirdi. Kimine büyük bir saltanat verdi, kimi ölüleri diriltti, alaca hastalarını iyileştirdi ve körlerin gözlerini açtı. Allah kimisini de kendi katına yükseltti. Bunlardan her biri, diğerlerine verilmemiş olan özelliklerdir. Bunlar peygamberlere bahşedilmiş üstün meziyetlerdir." ifadelerini kullanmaktadır. Daha sonra müfessir, "Yüce Allah, Hz.

[16] Isra 17: 55.

Davud'a Zebur'un verildiğini belirtir" ifadesinin ardından Zebur'un mahiyeti hakkında kısaca şu bilgiyi vermektedir: "Zebur yüz elli suredir. Onda helal, haram, ahkâm ve hadlere dair bir şey yoktur. Zebur'da yüce Allah'a yapılan dua, övgü ve yüceltme ifadeleri yer alır."[17]

"Rabbin göklerde ve yerde olanları en iyi bilendir" ifadesinin yorumunda yaratan rızık veren ve yönetenin Allah'u Teâlâ olduğunu belirten Ebu Cafer et-Taberi (v. 310) Allah'ın, kimin rahmet ve kimin de azap ehli olduğunu bildiğini, doğru yola yönelen kimsenin O'nun katında bir rahmete ve mutluluğa ulaştığını söyler. Doğru yoldan sapan kimsenin ise mutsuzluk ve rezilliği elde ettiğini belirtir. Ayrıca müfessir insanlar gibi peygamberlerinde üstün meziyetlere sahip olduğunu, peygamberlerden kiminin kimine üstün kılındığını, onlardan bazılarının küçük bir topluluğa gönderilmişken bazılarının da bütün insanlara gönderildiğini ve bazılarının derecelerle yükseltildiğini ifade eder. Taberi daha sonra konuyla ilgili olarak şu rivayeti aktarır: "Allah, İbrahim'i dost edindi. Musa ile konuştu; İsa'nın yaratılışını Adem'in yaratılışı gibi yaptı. İsa, Allah'ın kulu ve resulüdür; ruhundan üflediği kelimesidir. Süleyman'a daha önce hiç kimseye verilmemiş olan bir saltanat ve Davud'a da Zebur'u verdi. Biz duyduk ki, Zebur, Hz. Davud'a öğretilen yüceltme ve övgü ifadelerinden oluşur. Onda helal haram, farz ve hadlere dair bir şey yoktur."[18]

"Rabbin göklerde ve yerde olanları en iyi bilendir" ifadesinin açıklamasında İmam Maturidi de (v. 333) risalete vurgu yapar. Maturidi'ye göre Allah, onların maslahatına ve zararına olan şeyleri, gizlediklerini ve açığa çıkardıklarını bilir. O, risaleti dilediğine verir. Kimin nübüvvete ve risalete layık olduğunu bilir. Bütün peygamberlere farklı bir özellik verilmiştir. Yüce Allah, Hz. Davud'a Zebur'u vermiş ve Hz. Muhammed'i de bütün insanlara peygamber olarak göndermiş; onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır. "Davud'a da Zebur'u verdik"

[17] Ebü'l-Hasan Mukatil b. Süleyman b. Beşir, *Tefsiru Mukatil b. Süleyman*, thk. Abdullah Mahmud Şehhate, Kahire, el-Hey'etü'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab, 1979, 2 c., s. 536.
[18] Taberi, Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid, *Camiü'l-Beyan an Tevili Ayi'l-Kuran*, Beyrut, Daru İbn Hazm, 2002, 9 c., s. 128.

ifadesindeki Zebur kelimesi için de Allah'ın bütün kitaplarının Zebur olarak isimlendirildiğini ve Zebur'un kelime olarak "kitap" anlamına geldiğini belirtmektedir.[19]

1.2. Nüzul Sebebi

Diğer taraftan söz konusu ayetin, indiği ortamı resmetmeye çalışan ve bir itiraza cevap mahiyetinde nazil olduğunu belirten Zemahşeri (v. 538) açıklamasında bu ayetin, Ebu Talib'in yetimini peygamberliğe uzak gören, onu inkâr eden ve ashabının Suheyb, Bilal ve Habbab gibi fakirlerden oluşuna itiraz eden Mekkeli müşriklere bir cevap olduğunu söyler. Rabbimizin göklerde ve yerde olan her şeyin durumunu, ölçüsünü ve kıymetini bildiğini, her birinin hangi şeye ehil olduğunu bildiğini belirtir. "Peygamberlerden kimini kimine üstün kıldık" ayetinin Resulullah'ın üstünlüğüne bir işaret olduğunu, "Davud'a da Zebur'u verdik" sözünün ise bu üstünlüğün bir yönüne işaret ettiğini ve bununda, Hz. Muhammed'in son peygamber olduğu ve ümmetinin de en hayırlı ümmet olduğunun Davud'un Zebur'unda yazılmış olmasıyla alakalı olduğunu belirtir. Enbiya Suresinde "Andolsun Zikir'den sonra Zebur 'da da "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır' diye yazmıştık" ayetinde kastedilenin ise Hz. Muhammed ve ümmeti olduğunu söyler.[20] Zemahşeri bu ayeti, Enbiya Suresi 105. ayetle birlikte düşünerek Zebur'un içinde yer alan bir ifadeyle Hz. Peygamber arasında paralellik kurmaktadır.

Kureyş kâfirlerinin tartışmaya yönelen ve düşünen kimseler olmadığını, birtakım şüpheler üretmek için Yahudilere müracaat ettiklerini, Yahudilerin de onlara "Musa'dan sonra bir peygamber ve Tevrat'tan sonra bir kitap gelmeyecektir." ifadelerini naklederek nüzul sebebine vurgu yapan Razi (v. 604)'ye göre Allah, Hz.

---

[19] Maturidi, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud Matüridi Semerkandî, *Te'vilatü'l-Kur'an*, thk. Halil İbrahim Kaçar, müracaa: Bekir Topaloğlu, İstanbul, Mizan Yayınevi, 2005, 8 c., s. 297-8; Bkz.: Salebi, Ebu İshak Ahmet b. Muhammed b. İbrahim Nisaburi, *el-Keşf ve'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kuran :Tefsirü's-Salebi*, thk. Ebu Abdullah Seyyid b. Kesrevi b. Hasan, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004, 4 c., s. 55.

[20] Zemahşeri, Ebü'l-Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed, *el-Keşşaf an Hakaikı Gavamizi't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil fi Vücuhi't-Te'vil,* Beyrut, Darü'l-Ma'rife, 1947, 2 c., s. 364.

Davud'a Zebur'u indirdiğini belirterek onların bu sözlerini yalanlamıştır. Razi daha sonra şöyle devam eder: "Allah'ın bilgisi sadece sizin durumunuzla ilgili değildir. Bilâkis O, bütün bir varlığı ve yokluğu, yerdekileri ve göktekileri ilgilendiren her şeyi bilir. Her şey için neyin iyi ve neyin kötü olacağını bilir. Bu sebeple Allah, peygamberlerden kimini kimine üstün kılmıştır. Musa'ya Tevrat'ı, Davud'a Zebur'u, İsa'ya İncil'i vermiştir. Aynı şekilde Muhammed'e de Kur'an'ı vermiş olması ve O'nu bütün yaratılmışlardan üstün tutması uzak değildir. Hz. Davud'un burada özellikle zikredilmesinin hikmetleri vardır. Davud'a Zebur'u verdik; yani Hz. Davud büyük bir kraldı. Allah, Hz. Davud'a vermiş olduğu saltanatı zikretmeyip O'na vermiş olduğu kitabı zikretmiştir. Üstünlük ile kast edilen ise, mal yönünden değil, ilim ve din yönündendir. Hususi olarak Zebur'u anmasının sebebi, Zebur'da Hz. Muhammed'in son peygamber, ümmetinin de en hayırlı ümmet olmasının yazılmış olmasıdır. "Zikir'den sonra Zebur'da da: 'Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır' diye yazmıştık." ayetinde kastedilen Muhammed ümmetidir."[21] Razi konuyu Enbiya Suresi 21: 105. ayetle birlikte düşünmüş ve Hz. Davud'un vurgulandığı yerde, aslında Hz. Muhammed'e; Zebur'un vurgulandığı yerde de Kur'an'a işaret edildiğini ifade etmiştir.

1.3. Hz. Davud ve Zebur Vurgusu

Hz. Davud ve Zebur'un bu ayette özellikle belirtilmesinin nedenini, Hz. Muhammed'e de Kur'an'ın verilmiş ve bunun inkâr edilemeyeceğinin vurgulanmış olmasına bağlayan Endülüslü müfessir Kurtubi (v. 671) ayetin inatçı Yahudilere bir cevap mahiyetinde olduğunu belirtir.[22]

[21] Razi, Ebu Abdullah Fahreddin Muhammed b. Ömer Fahreddin, *Mefatihü'l-Gayb*, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990, 19-20 c., s. 184.
[22] Kurtubi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr, *el-Cami'li-Ahkami'l-Kur'an,* thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki, Beyrut, Müessesetü'r-Risale, 2006, 13 c., s. 105; Bkz.: Hazin, Alaeddin Ali b. Muhammed b. İbrahim el-Bağdadi, *Tefsirü'l-Hazin : Lübabü't-Tevil fi Meani't-Tenzil,* Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010, 3. c., s. 133.

Bütün bunlara ilaveten "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesiyle Hz. Davud'un üstünlüğüne ve değerine dikkat çekildiğini belirten İbn Kesir (v. 774) şu hadisi zikretmektedir: "Davud'a (Kur'an) okumak kolaylaştırılmıştı. Bineğinin eyerlenmesini emreder, öncesinde (Kur'an'ı) okurdu."[23]

1.4. Zebur ve Mezmurlar

Bikai (v. 885) ise Zebur ile Kitab-ı Mukaddes içerisinde bulunan Mezmurlar arasında bir paralellik kurarak ayeti tefsir eder. "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinin açıklamasında, Hz. Davud 'a bir yüceliğin tevdi edildiğini, kendisine kitap verilerek İsrailoğullarına önder kılındığını ve Hz. Musa'nın şeriatine tabi olup Tevrat'ın hükmüyle amel ettiğini belirtir. Bu ayette Hz. Davud'un hususi olarak zikredilmesinin, ona verilmiş olan kitabın öğütlerle dolu olmasıyla alakalı olduğunu söyler. Daha sonra Buhari'de geçen bir hadisi nakleder: 'Davud'a (Kur'an) okumak kolaylaştırılmıştı bineğinin eyerlenmesini emreder, öncesinde (Kur'an'ı) okurdu.' Tefsirin devamında Mezmurlar'dan alıntılar yaparak Zebur ile Kitab-ı Mukaddes'teki Mezmurlar bölümünü özdeşleştirmektedir.[24]

1.5. Mezmurlar'dan Alıntı

Zebur'un Kitab-ı Mukaddes içerisindeki Mezmurlar'a işaret ettiğini belirterek Zebur hakkındaki rivayetleri zikreden Suyuti (v. 911), Ahmet b. Hanbel'in (v. 241) *Kitabu'z-Zühd* adlı eserinde Abdurrahman b. Merduyeh'in rivayetiyle yaptığı tahrici nakleder: Hz. Davud'un Zeburu'nda üç cümle vardır: "Ne mutlu o insana ki, kötülerin öğüdüyle yürümez; günahkârların yolunda durmaz; alaycıların arasında

[23] İbn Kesir, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail b. Ömer, *Tefsiru İbn Kesir*, Beyrut, Risaletü'l-Alemiyye, 2010, 5 c., s. 79; Bkz.: Şirbini, Şemseddin Hatib Muhammed b. Ahmet Kahiri Şafii, *es-Siracü'l-Münir*, Beyrut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004, 2 c., s. 349-350.
[24] Bikai, Ebu'l-Hasan Burhaneddin İbrahim b. Ömer b. Hasan, *Nazmü'd-Dürer fi (min) Tenasübi'l-Ayati ve's-Süver,* Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011, 4 c., s. 394-6.

oturmaz.” Suyuti, Ahmet b. Hanbel’in aynı eserinden Vehb b. Münebbih’e (v. 114) dayandırılan bir başka rivayeti daha zikretmektedir. Buna göre, Hz. Davud’un Mezmurları’nda geçen ilk şey şudur:[25]

> Ne mutlu o insana ki, kötülerin öğüdüyle yürümez, Günahkârların yolunda durmaz, Alaycıların arasında oturmaz. Böylesi akarsu kıyılarına dikilmiş ağaca benzer; Meyvesini mevsiminde verir, Yaprağı hiç solmaz. Yaptığı her işi başarır.[26]

Görüldüğü üzere müfessir, Zebur hakkındaki rivayetleri dikkate alarak bu ayetin yorumunda Mezmurlar’da geçen ifadelere yer vermektedir.

1.6. Hz. Davud’un Hutbeleri

Yemenli müfessir Şevkani (v. 1250) bu ayeti, İbn Ebi Hatim’in, Rebi b. Enes’ten (v. 140) rivayet ederek tahric ettiği ifadeyi şöyle izah etmektedir: “Zebur Allah’a övgü, dua ve tespihtir. Dedim ki, bu durum Katade ve Rebi’nin söylediği gibidir. Biz Zebur’u araştırdık ve onda Hz. Davud’un hutbelerinin olduğunu gördük. Mabede girdiğinde onunla vaaz verirdi. Zebur toplamda yüz elli hutbeden oluşur. Her bir hutbe Mezmur olarak isimlendirilir. Bu hutbelerin bazılarında Hz. Davud düşmanlarını Rabbine şikâyet eder ve onlara karşı Rabbinden yardım ister. Bazı hutbelerinde de düşmanlarına karşı galip geldiği için Allah’ı yüceltir, övgüde bulunur. Hz. Davud hutbelerinde musiki aletlerinden biri olan lir çalardı.” Suyuti *Ed Durru’l-Mensur* adlı eserinde seleften bir gruptan şöyle rivayet etmiştir: Zebur’u araştırdılar ve onda çok bir şey göremediler. Zebur’u öğütlerin kapsadığını gördüler.[27]

---

[25]Suyuti, Ebu’l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr, *Tefsirü'l-Celaleyn,* 5. bs., Beyrut, Müessesetü'r-Reyyan, 2010. s. 287; Bkz.: Ebussuud Efendi, Muhammed b. Muhammed b. Muhyiddin İmad, *Tefsiru Ebüssuud : İrşadü'l-Akli's-Selim ila Mezaya'l-Kur’an-ı Kerim*, Beyrut, Darü’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2010, 5 c., s. 228-9.

[26] Mezmurlar 1.

[27] Şevkani, Ebu Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlani, *Fethü'l-Kadir: el-Câmi' Beyne Fenneyi’r-Rivaye ve'd-Diraye min İlmi’t-Tefsir*, thk. Abdurrahman Umeyra, 2. bs., Mansure, Darü’l-Vefa, 1997, 3 c, s. 327.

1.7. Tevdi Edilen Yücelik

"Davud'a Zebur'u verdik" ifadesinde Hz. Davud Peygamber'in şahsına yönelik bir yüceltme olduğunu, Hz. Davud'a mülk ve saltanatın değil de, Zebur'un verilmesiyle bir yüceliğin tevdi edildiğini belirten Alusi (v. 1270) aynı zamanda burada Hz. Muhammed'in de son peygamber olmasından dolayı, ona da bir yüceliğin tevdi edildiğini belirtir. Onun ümmetinin en hayırlı ümmet olduğunun, Zebur'da yazıldığını, Enbiya Suresinde "Zikir'den sonra Zebur'da da: 'Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır' diye yazmıştık." ayetinde kastedilenin Muhammed ümmeti olduğunu söyler. Alusi, daha sonra İbn Ebi Hatim'in Rebi b. Enes'ten (v. 140) rivayet ederek tahric ettiği ifadeyi zikreder. Buna göre Zebur, Allah'a yapılan övgü, dua ve tespihtir. Ardından müfessir, İbn Cerir'in Katade'den bir rivayetini aktarır: Biz konuştuk /duyduk ki, Zebur Allah'ın Hz. Davud'a öğrettiği dua, hamd ve övgüdür. Onda helal, haram, farz ve cezalara dair bir şey yoktur. Devamında da İbn Ebi Şeybe'nin Mezmurlar'dan naklettiği şu pasajı zikreder:

> Ben kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım, ben kralların melikiyim. Onların kalpleri benim elimde; kim bana itaat ederse onu rahmetimle kuşatırım. Her kim de bana asi olursa onu azabımla kuşatırım. Bana tövbe edin, günahlarınızı bağışlayayım[28]

Zebur'un mahiyeti hakkında bilgi vererek Mezmurlar'dan kısa bir pasaj nakleden Cezayirli müfessir Ettafeyyiş (v. 1914) ise Zebur'da Hz. Muhammed ve ümmetinin faziletinin zikredildiğini, Zebur'un yüz elli sureden oluştuğunu, en uzun suresinin Kur'an'ın dörtte biri en kısa suresinin ise Nasr Suresi kadar olduğunu söyler. Ehl-i Kitap âlimlerinin onu ihtisar ettiklerini, onda helal, haram, farz, hüküm ve hadlere dair bir şeyin olmadığını ancak öğüt, dua, tespih ve övgü dolu ifadelerin yer aldığını belirterek Mezmurlar'da geçen şu ifadeyi aktarır:

[28] Alusi, Ebu's-Sena Şehabeddin Mahmud b. Abdullah b. Mahmud, *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Azim ve's-Seb'i'l-Mesani*, thk. Züheyr el Kasım. 3. bs., Dımaşk, Darü'r- Risaleti'l Alemiyye, 2015, 14 c, s. 554- 5.

> Ben kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım, ben kralların melikiyim. Onların kalpleri benim elimde kim bana itaat ederse onu rahmetimle kuşatırım. Her kimde bana asi olursa onu azabımla kuşatırım. Bana tövbe edin, günahlarınızı bağışlayayım.[29]

Son dönem müfessirlerinden olan İbn Aşur (v. 1973) bugün Kitab-ı Mukaddes'te "Mezmurlar Kitabı" olarak bilinen Zebur'un, Hz. Davud'un bir kısmı ona vahyolunan, bir kısmı ise dualar ve yakarışlardan ona ilham edilen sözlerinin tamamının ismi olduğunu belirtir.[30]

1.8. Mekke Müşrikleri'ne Hitap

Bu ayetin Mekkeli müşriklere hitap eden bir cevap mahiyetinde olduğunu söyleyen müfessir Mevdudi (v. 1979), onların zihinsel kodlarını açığa çıkarmakta ve arka plandaki eleştirinin sebebi üzerinde durmaktadır. Mevdudi'ye göre bu ayetteki hitabın görünürde Hz. Muhammed'e ait olduğu düşünülebilir. Ancak buradaki hitap, peygamberlerini küçümseyen Mekke müşriklerinedir. Bu hitap onlara bir eleştiridir. Kendilerine gönderilmiş olan peygamberlerini herhangi bir insan gibi görüp küçümsemeleri ve onun peygamberlik gibi yüce bir makamda olamayacağını düşünmelerine bir eleştiridir. Bu tavır bütün toplumlarda görülen bir özelliktir. Kendi içlerinden çıkmış birinin üstün meziyetlerini, farklılığını kabul edememe durumudur. Üstelik Mekke müşrikleri, kendilerinden bir kaç yüzyıl önce yaşayan ve haberdar oldukları meşhur bazı kişilere saygı duyuyor ve onların değerli insanlar olduklarını kabul ediyorlardı. Hz. Muhammed'e gelince, değersiz biri olduğu düşüncesiyle O'na karşı çıkıyor ve şöyle diyorlardı: "Kendisinin Peygamber olduğunu iddia eden şu adama bakın. Oysa o herkesten büyük bir saygı gören eski peygamberlerle karşılaştırılamaz bile." Yüce Allah onların bu yersiz iddialarına şöyle

---

[29] Muhammed b. Yusuf b. İsa b. Salih Hafsi Adevi Ettafeyyiş, *Teysirü't-Tefsir,* thk. İbrahim b. Muhammed Talay, Maskat, Vizaretü't-Türas ve's-Sekafe, 2006, 8 c., s. 198; İbazi müfessir için Bkz.: Sabri Hizmetli, "Ettafeyyiş" Maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XI/500-501.

[30] İbn Aşur, Muhammed Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tunusi, *Tefsirü't-Tahrir ve'tTenvir*, Tunus, ed-Darü't-Tunisiyye, 1984, 13-15-15 c., s. 137.

cevap vermiştir: “Biz yerdeki ve gökteki tüm yarattıklarımızdan haberdarız ve onların derecelerini biz biliriz, siz değil. Daha önceki peygamberlere nimet verdiğimiz ve bazısını bazısından üstün kıldığımız gibi, kime peygamberlik vereceğimizi biz biliriz.” Ona göre bu ayette Hz. Davud özellikle zikredilmiştir. Nedeni ise peygamberlik makamının, dünya ile ilgi bir şey olmadığı düşüncesinin yanlışlığını göstermektir. Bu Mekkeli müşriklerin Hz. Peygamberin beşer olduğunu dile getirerek O’nun nübüvvetine yaptıkları muhalefete bir eleştiri mahiyetindedir. Bu ayette vurgulanmak istenen şudur: Hz. Davud’a saltanat ve hükümranlık verilerek, sıradan bir insana göre dünya işleriyle daha çok alakalı olan bir görev verilmiş olmasına rağmen Yüce Allah, ona peygamberlik bahşetmiştir. Aynı zamanda Zebur’u vermiştir. Böyle olmasına rağmen Hz. Muhammed’in eşi, çocukları, işi ve herkes gibi bir hayatı olduğu halde, neden ona da peygamberlik verilmemiş olsun? Mekkeli müşrikler böyle bir hayata sahip olan bir insanın peygamber olamayacağını, hatta değerli ve dindar bir insan bile olamayacağını düşündükleri için böyle bir açıklama zorunluydu. Mekke müşriklerine göre zahit ve dindar bir kişi dünya ile ilgilenmemeli, inzivaya çekilip sadece Allah’ı zikretmekle meşgul olmalıydı. Ancak Hz. Muhammed kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorundaydı.[31]

1.9. Hz. Davud’a Nispet Edilen Mezmurlar

Zebur ile Mezmurlar’ı özdeşleştiren *Tefsirü’l-Hadis* müellifi İzzet Derveze (v. 1984), Zebur’un tercih edilen görüşe göre bugün mevcut bulunan Ahd-i Atik içerisinde Hz. Davud’a nispet edilen Mezmurlar bölümü olduğunu söyler. Bu kitabın yüz elli sureden oluştuğunu, onda yüce Allah’a yakarış, dua, övgü ve yüceltme ifadelerinin yer aldığını içerisinde birçok öğüt, mesel, hikmetli ve veciz sözlerin olduğunu belirtir. Davud’un isminin Mezmurlar’ın çoğunda geçtiğini diğer bir kısmında ise başka isimlerin geçtiğini ve onlara nispet edildiklerini, ancak yine de bunun

[31] Seyyid Ebü’l-A’la Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an,* ed. Ali Bulaç; trc. Muhammed Han Kayani v.d. İstanbul, İnsan Yayınları, 1986, 3 c., s. 108-9.

“Davud’a da Zebur’u verdik” ifadesiyle çelişmediğini çünkü bunun Yüce Allah’ın Hz. Davud’a bir vahyi ve ilhamı olduğunu söylemektedir.[32]

Zebur ile Mezmurlar’ın aynı şeye tekabül ettiğini belirten Süleyman Ateş ise şöyle açıklamaktadır: “Zebûr, Eski Ahid Kitaplarından olan Mezmûrlardır. Bunlar, çoğunluğu Dâvûd’a nispet edilen şiirleri, öğütleri, tespih ve duâları içerir.”[33]

2. NİSA SURESİ 163. AYET

اِنَّآ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ كَمَآ اَوْحَيْنَآ اِلٰى نُوحٍ وَالنَّبِيّٖنَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَوْحَيْنَآ اِلٰٓى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ وَعِيسٰى وَاَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهٰرُونَ وَسُلَيْمَانَ وَاٰتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

> Biz Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve (nitekim) İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, esbâta (torunlara), İsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettik. Davud'a da Zebûr'u verdik.[34]

2.1. Nüzul Sebebi

Yahudilerin, Hz. Peygambere: “Allah Musa’dan sonra ne sana ne de herhangi birine vahiy indirmemiştir.” demesi üzerine bu ayetin nazil olduğunu belirten Mukatil b. Süleyman (v. 150) “Davud’a da Zebur’u verdik” ifadesinin yorumunda ise şöyle demektedir: Onda helal, haram, hüküm, farz ve hadlere dair bir şey yoktur. Zebur yüz elli suredir. Böylece Allah, o inkârcılara Hz. Muhammed’in peygamber olduğunu bildirmektedir.[35]

Burada Hz. Muhammed’in peygamberliğinin vurgulandığını ve Arapların Zebur hakkında bir şeyler bildiklerini belirten Taberi (v. 310) ise, nüzul ortamını

[32] Muhammed İzzet b. Abdülhadi b. Derviş Derveze, *et-Tefsirü’l-Hadis: Tertibü’s-Suver Hasebü’n-Nüzul*, 3. bs., Tunus, Darü’l-Garbi’l-İslami, 2008, 3 c., s. 395-6.
[33] Süleyman Ateş, *Yüce Kuran'ın Çağdaş Tefsiri,* İstanbul, Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989, 5 c., s. 226.
[34] Nisa 4: 163.
[35] Mukatil, *Tefsiru Mukatil b. Süleyman,* 1 c., s. 423.

resmederek, ayetin arka planını göstermeye çalışır. Hz. Nuh'a vahyedildiği gibi Hz. Peygambere de vahyedildiğini isimleri bildirilen ve daha bildirilmeyen nice peygamberlerin gönderildiğini Hz. Muhammed'in de peygamber olarak gönderildiğini söyler. Bu ayet-i kerimenin Yahudilerin "Allah Musa'dan sonra bir beşere hiçbir şey indirmemiştir." sözü üzerine nazil olduğunu belirtir. Böylece Allah'ın, onların bu iddialarını yalanladığını Allah'ın, peygamberine ve mü'minlere Hz. Musa'dan sonra da elçiler gönderdiğini, bu ayette ismi anılan peygamberleri ve burada ismi zikredilmeyen nice peygamberleri gönderdiğini söyler. Müfessir, Hz. Musa'ya indirilen kitabın Tevrat, Hz. İsa'ya indirilenin İncil, Hz. Muhammed'e indirilenin Furkan olarak isimlendirilmesi gibi, Hz. Davud'a indirilenin de Zebur olarak isimlendirildiğini Araplarda "Davud'un Zeburu" ifadesinin kullanıldığını, diğer milletlerde de Zebur'un, Hz. Davud'un kitabı olarak bilindiğini belirtmektedir.[36]

Risalet vurgusu yapan Ebu Mansur el-Maturidi (v. 333) Hz. Peygambere ve diğer resullere indirilen vahiyde bir farklılığın olmadığını belirtip şu ayetleri zikreder: O, şüphesiz daha öncekilerin kitaplarında da vardır. (Şuara 26: 196) Şüphesiz bu (anlatılanlar), önceki kitaplarda vardır. (A'lâ 87: 18) Bu durumun Hz. Peygamberin risaletine, nübüvvetine delalet eden ayet ve delillerden olduğunu belirtir. Yahudilerin şu sözü üzerine bu ayetin nazil olduğunu söyler: "Musa'nın getirdiği gibi, Muhammed de gökyüzünden bir defada indirilmiş bir kitap getirseydi ya!" Müfessir, Yüce Allah'ın, diğerlerine Hz. Musa'ya indirdiği gibi bir defada indirilmiş bir kitap vermeksizin vahyettiğini onların hepsinin resul olduğunu; Hz. Muhammed'in de resul olup ona, Hz. Musa'ya verildiği gibi bir kitap verilmediğini zikreder. Yüce Allah'ın dilediğine ayetlerini parça parça indirip; dilediğine bir defada topluca indirdiğini Allah en iyisini bilmekte ve dilediğini yapmakta olduğunu söylemektedir.[37]

---

[36] Taberi, *Camiü'l-Beyan an Tevili ayi'l-Kuran*, 4 c., s. 38-40.

[37] Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an*, 4 c., s. 108-9; Bkz.: Semerkandi, Ebü'l-Leys İmamülhüda Nasr b. Muhammed b. Ahmed, *Tefsirü's-Semerkandi : Bahrü'l-Ulum*, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006, 1 c., s. 404-5.

2.2. Peygamberler'e İndirilen Sahifeler

Mekki b. Ebu Talib el-Kaysi (v. 437) ise bu husus ile alakalı olarak diğer peygamberlere verilmiş olan sahifeler hakkında şu rivayeti zikretmiştir: Allah'ın indirmiş olduğu bütün kitaplar (Tevrat'tan önce) toplamda yüz sahifedir. Bunlardan elli sahife Hz. Şit'e, otuz sahife Hz. İdris'e, on sahife Hz. İbrahim'e, on sahife de Tevrat indirilmeden önce Hz. Musa'ya indirilmiştir. Daha sonra Yüce Allah Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'an'ı indirmiştir.[38]

2.3. Kitap Manasına Gelen Zebur

Bu ayetin, Hz. Muhammed'den gökten bir defada indirilmiş bir kitap getirmesini isteyen Ehl-i Kitab'a cevap olarak nazil olduğunu söyleyen Zemahşeri (v. 538) bu bahsin onların inanması için delil mahiyetinde olduğunu belirtmektedir. Çünkü Zemahşeri'ye göre Hz. Muhammed'in durumu bu ayette zikredilen diğer peygamberlerin durumu gibidir. Başka bir ifade ile peygamberlerin hepsine vahyedilmiştir. Bu ayette geçen Zebur kelimesinin ise "kitap" manasına geldiğini söylemektedir.[39]

Hz. Peygamberin nübüvvetine vurgu yapıldığını belirten Endülüs'ün önde gelen müfessirlerinden İbn Atiyye (v. 546) "Zebur" ifadesi için şöyle bir açıklama yapar: Zebur, Hz. Davud'a has kılınmış olan kitabın ismidir. Aynı zaman da Arap dilinde her kitap için de Zebur denilir.[40]

---

[38] Ebu Muhammed b. Hammus b. Muhammed Mekki b. Ebu Talib, *el-Hidaye ila Bulugi'n-Nihaye*, eş-Şarika : Camiatü'ş-Şarika Külliyatü'd- Dirasati'l-Ulya ve'l- Bahsi'l-İlmi, 2008. 2 c., s. 1532.
[39] Zemahşeri, *Tefsirü'l-Keşşaf*, 1 c., s. 313.
[40] İbn Atiyye, Ebu Muhammed Abdülhak b. Galib İbn Atıyye el-Endelüsi, *el-Muharrerü'l-Veciz fî Tefsiri'l-Kitabi'l-Aziz*, thk. Abdüsselam Abdüssafi Muhammed, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993, 2 c., s. 136.

2.4. Hz. Davud'un Zebur'u

"Nuh'a ve sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi Sana da vahyettik." ifadesi ile bu ayette zikredilenlerin peygamberliğinin tasdik edildiğini belirten Razi (v. 604) onların hepsinin Allah'ın resulü olduğunun vurgulandığını ve Hz. Musa'ya indirilen kitap gibi her birine bir kitap indirildiğini söyler. Ancak Hz. Musa'ya verildiği gibi kitaplarının onlara toptan indirilmediğini dile getirir. Razi'ye göre Yahudilerin Hz. Peygamber'den gökyüzünden bir defada indirilmiş bir kitap getirmesi istekleri dile getirilmiş; bunun üzerine Yüce Allah, bu ayette zikredilen peygamberlerini örnek vererek, onlara indirilen kitapların toptan indirilmediğini belirtip Hz. Davud'un Zeburu'nu hatırlatmıştır. Onun bir defada Hz. Davud'a indirilmediğini ve bu durumun Allah katından oluşuna bir engel olmadığını belirtmiştir.[41]

Zebur hakkında verdiği kısa bilgiden sonra Hz. Davud ile alakalı rivayetlere yer veren Kurtubi(v. 671), ayetin açıklamasında Zebur, Hz. Davud'un kitabıdır. Yüz elli suredir. Orda helal, haram ve ahkâma dair bir şey yoktur. Ancak orada hikmet ve öğüt ifadeleri bulunur demektedir. Hz. Davud'un güzel sesli olduğunu Zebur'u okumaya başladığında O'nun güzel sesini işiten insanlar, cinler, kuşlar ve vahşi hayvanların dinlemek için toplandığını Hz. Davud'un el emeğini yiyen mütevazı bir insan olduğunu belirtir. Bu hususta İbn Ebi Şeybe'den şu rivayeti nakletmektedir: Hz. Davud, hutbe verirken bir yandan hurma yaprağından zembil yapardı. Bitirdiğinde onu yanındakine verir; alan kişi de satardı. Aynı zamanda zırh da yapardı. Hz. Davud mavi gözlüydü.[42]

Zebur'dan bir bölüm okuduğunu belirten Ebu Hayyan el-Endelüsi (v. 745)'ye göre Hz. Davud'a Zebur'u verdik, yani kitap verdik demektir. Bütün kitaplar Zebur olarak

[41] Razi, *Mefatihü'l-Gayb*, 11-12 c., s. 85-8; Bkz.: İbn Acibe, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Mehdi Haseni Şazeli, *el-Bahrü'l-Medid fi Tefsiri'l-Kurani'l-Mecid*, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010, 2 c., s. 129.

[42] Kurtubi, *el-Cami' li-Ahkâmi'l-Kur'an,* 7 c., s. 223; Bkz.: Nesefi, Ebü'l-Berekat Hafızüddin Abdullah b. Ahmed b. Mahmud, *Tefsirü'n-Nesefi Medarikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Tevil*, Dımaşk, Darü İbn Kesir, 2008, 1 c., s. 416.

isimlendirilir. Ancak Zebur, Hz. Davud'a vahyolunan kitabın özel bir ismi olarak bilinmiş ve bu şekilde yaygınlaşmıştır. Zebur; içinde ahkâmın bulunmadığı, fakat hikmet ve öğütlerle dolu olan bir kitaptır ve yüz elli sureden oluşur. Daha sonra şöyle bir rivayet ile devam eder; Hz. Süleyman kendisine verilen ilim ve hikmet sebebiyle Hz. Davud'dan önce zikredildi. Hz. Süleyman insanlar nezdinde büyük ve güçlü bir idareciydi. Yüce Allah, Hz. Davud'u zikretmeyi ise sona bıraktı. Çünkü ona verilmiş olan kitabın yüceliğine vurgu yapmak istedi. Müstakil bir cümlede onu kendisine verilmiş olan kitabıyla zikretti ve yüceltti.[43]

"Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinin açıklamasında Bikai (v. 885), Hz. Davud'un Ehl-i Kitab'a mensup olduğu gerçeği hatırlatılarak bu ifadeyle aslında Ehl-i Kitab'ın imana davet edildiğini söylemektedir. Onların Zebur'un gökyüzünden toptan yazılmış olarak indirilmediğini itiraf etmeleri gerektiğinin söylendiğini ve böylece Kur'an'ın indirilişine itirazların da yersiz olduğunun vurgulandığını belirtmektedir.[44]

2.5. Vahiy Vurgusu

Ayetin yorumunda { وَآتَيْنَا دَاوُود زَبُوراً } "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinin { أَوْحَيْنَا } { "vahyettik" ifadesine atfedildiğini ve Zebur'un, Hz. Davud'un kitabı olduğunu söyleyen Yemenli müfessir Şevkani (v. 1250) Kurtubi'den "Zebur, helal-haram ve ahkâma dair olmayıp sadece hikmet ve öğüt olan yüz elli suredir." rivayetini aktarır. Kendisi de Zebur'un yüz elli Mezmur'dan oluştuğunu, Mezmurlar'ın çoğunda açıkça görüldüğü üzere, Hz. Davud'un genelde mabette güzel nağmeli aletler çalarak düşmanlarına karşı Allah'tan yardım dilediğini, onlara galip gelmesi için dua ettiğini, bazen de öğütler verdiği bir bölüm olduğunu belirtmektedir.[45]

[43] Ebu Hayyan el-Endelüsi, Esirüddin Muhammed b. Yusuf el-Ceyyani, *Tefsirü'l-Bahri'l-Muhit,* Beyrut, Darü'l-Fikr, 2010. 4 c., s. 137.
[44] Bikai, *Nazmü'd-Dürer fi (min) Tenasübi'l-Ayati ve's-Süver*, 2 c., ss. 369- 372.
[45] Şevkani, *Fethü'l-Kadir,* 1 c., s. 848.

Zebur'un ilahi kaynaklı oluşuna dikkat çeken Alusi (v. 1270)'ye göre de { وَءاتَيْنَا دَاوُودُ زَبُوراً } 'Davud'a da Zebur'u verdik' ifadesi { أَوْحَيْنَا }'vahyettik' ifadesine atfedilmiştir. Zebur'un verilmesi vahiy babındandır. "Zebur'u verdik" ifadesi Zebur'u vahyettik demektir. Zebur yazılmış şey demektir; kitap anlamına gelir. Hz. Davud' a indirilmiş olan kitabın özel ismidir.[46]

2.6. Kur'an Vahyi

Kur'an ile diğer peygamberlere indirilmiş olan vahiy arasındaki paralellik üzerinde duran cumhuriyet dönemi müfessirlerinden Elmalılı M. Hamdi Yazır (v. 1942), Hz. Muhammed'e indirilen bu vahyin, diğer peygamberlere indirilen ve onların nübüvvetini tasdik eden vahyin bütün türlerini kapsadığını belirtmektedir. Müfessir Hz. Peygambere indirilen bu Kur'an'ın, bütün peygamberlere indirilmiş olan vahye denk olduğunu, bu durumda Hz. Peygamberi diğer peygamberlerden ayırmanın kâfirlik ve inatçılık olduğunu söylemektedir. Bu peygamberlerin hepsine gökyüzünden bir defada ilahi bir kitap indirilmediğini, Hz. Musa'ya indirilen levhalar gibi diğer peygamberlere bu şekilde vahyedilmediğini, bu durumun peygamberlik için zorunlu bir şey olmadığını zikretmektedir. Yazır, peygamberlik için zorunlu olanın Allah Teâlâ tarafından indirilen özel bir vahiy olup bütün peygamberlerin Allah tarafından verilen ilahi bir vahiyle peygamber seçildiğini belirtir. Diğer peygamberlere nasıl vahiy geldi ise, Hz. Peygambere de aynı şekilde vahiy geldiğini ve diğer peygamberlere gelen vahyin bütün türlerinin Hz. Peygamberde vakî olduğunu söyler. Müfessir, Kur'an'ın bu şekilde ona indirildiğini böyle olmasına rağmen Ehl-i Kitab'ın diğer peygamberlere iman ettiklerini söyleyip onu inkâr etmelerinin, onu diğerlerinden ayırmaları ve ona indirilen bu vahyin geliş şekline itiraz edip gökten bir defada indirilen bir kitap istemelerinin açıkça kâfirlik olduğunu belirtir. Müfessire göre bunların yaptıkları sadece Hz. Peygambere inanmamak değil, diğer peygamberlere ve yüce Allah'a da inanmamaktır. Elmalılı,

[46] Alusi, *Ruhü'l-Meani,* 6 c., s. 396-7; Bkz. Meragi, Ahmed Mustafa, *Tefsirü'l-Meragi*, Beyrut, Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, t. y., 6 c., s. 21.

Yüce Allah'ın bu meseleyi açmak, Ehl-i Kitab'a cevap vermek ve onları susturmak için bazı noktalara değindiğini ve şöyle açıkladığını belirtir: "Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, yani Yakub'un çocuklarına, İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a, Süleyman'a vahyettik. Davud'a da Zebur'u verdik ve ona vahiy dışında bir kitapla da lütufta bulunduk." Müfessir, Ehl-i Kitab'ın, ismi burada zikredilen peygamberlere gökten bir defada inen bir kitap verilmediğini itiraf ettiklerini, Hz. Davud'a da Zebur'un verildiğini ancak bunun ona levhalar halinde toptan indirilmediğini ve onların bunu bildiklerini söylemektedir. Müfessir daha sonra Zebur kelimesinin Hamza kıraatinde 'za'nın ötresi ile okunup ve "zübür" kelimesinin çoğulu olduğunu zikreder. Üstün hareke ile Zebur'un, "yazılmış şey, kitap" anlamına geldiğini söylemektedir.[47]

2.7. İlahi Hikmet Kitabı

Son dönem müfessirlerinden olan İbn Aşur (v. 1973)'a göre Davud b. Yesi hicretten önce 1626 yılında vefat etti.[48] Allah onu İsrailoğullarına yardımcı olarak gönderdi. Ona hikmet ve öğütlerin bulunduğu bir kitap indirdi. İsrailoğulları bu kitabı terennüm ederdi. Bu kitap Zebur olarak isimlendirilir. Arap dilinde çoğunlukla "Davud Peygamber'in Zebur'u" olarak bilinir. Bu, Kitab-ı Mukaddes'te Mezmurlar bölümünde yer alır. Davud'a Zebur'u verdik cümlesi, sana vahyettik sözüne atfedilmiştir. Zebur'un vahyedilmiş bir kitap olduğunu ima etmek içindir.[49]

---

[47] Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, Çelik Şura Yayınları, t. y., 3 c., s. 60-3.

[48] Tevrat'a göre Hz. Davud Yahuda kabilesinin öncülerinden ve Beytülahim'de oturan Yesse'nin oğludur. Onun Hz. İbrahim'e dayandırılan şeceresi Kitab-ı Mukaddes ve İslami kaynaklarda şöyle geçmektedir: Davud, Yesse, Obad, Boaz, Salmon, Nahşon, Aminadab, Ram, Hetsron, Perets, Yahuda, Ya'kub, İshak, İbrâhim. M.Ö. 1040- 971 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir; Bkz.: Samuel 16/13, Rut, 4/18-22, Matta, 1/1-6, Luka, 3/31-35; Taberi, Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid, *Tarihü't-Taberi,* Beyrut, y.y., t.y., 1.c., s.476; Örs, *Musa ve Yahudilik,* İstanbul, Remzi Kitap Evi, 1966. s. 216.

[49] İbn Aşur, *Tefsirü't-Tahrir ve't-Tenvir*, 6-7 c., s. 34-5; Bkz.: Tantavi, Muhammed Seyyid, *et-Tefsirü'l-Vasit li'l-Kurani'l-Kerim*, y .y., Darü's- Saade, 2007, 3 c., s. 390-2.

Bugün elimizde bulunan Kitab-ı Mukaddes'te, Mezmurlar Kitabının sadece bir kısmının Hz. Davud'a nispet edildiğini, onun ismi ile anıldığını ve Hz. Davud'un Mezmurları'ndan oluştuğunu belirten Mevdudi (v. 1979)'ye göre başkalarına nispet edilen ve onların isimleriyle anılan Mezmurlar da vardır. Ancak yine de Zebur, yani Hz. Davud'un Mezmurları incelendiğinde bu metinlerinin vahiy ürünü olduğu anlaşılabilir. Müfessire göre bu durum Hz. Süleyman'ın Meseller Kitabı ve Hz. Eyyub'un Kitabı içinde geçerlidir. Meseller kitabının büyük bir bölümünde hakikat ve hikmetler yer almaktadır. Ancak son iki kısmında başkaları tarafından eklemelerin yapıldığı açıkça görülmektedir. Mevdudi, Hz. Eyyub'un kitabına bakıldığında hikmetlerin yer aldığını ancak yine de bu kitabın hepsinin Hz. Eyyub'a nispet edilemeyeceğini söyler. Kitabın giriş bölümlerinde Kur'an'daki ifadelerle uyumlu olarak Hz. Eyyub'un sabrına, teslimiyetine işaret eden ifadelerin olmasına rağmen bu kitabın son bölümlerinde tahrifin ve eklemelerin olduğunu, burada Hz. Eyyub'un Allah'a isyan ettiği ve şikâyette bulunduğuna dair ifadelerin yer aldığını belirtir. Müfessir bunların dışında Eski Ahit'te yer alan İsrail peygamberlerine nispet edilen on yedi kitabın büyük bir kısmının vahiy kaynaklı olduğunu zikreder. Bilhassa Yeşu, Yeremya, Hezekiel ve Amos'un kitaplarında vahyi çağrıştıran vahyin azametini gösteren ve insanın yüreğine sevinç veren ifadelerin yer aldığını söylemektedir. Müfessir bu kitaplardaki ahlaki öğretilerin, paganizme karşı yürütülen mücadelenin, yüce Allah'ın birliğine yapılan vurguların ve İsrailoğullarındaki yozlaşmayı eleştiren ifadelerinden hareketle bütün bunların Hz. İsa'nın İncil'deki vaazları olduğunu ve Kur'an ile aynı kaynaktan geldiğini belirmektedir. [50]

Muhammed Esed (v. 1992) Hz. Davud'a bir ilahi hikmet kitabının bağışlandığını ifade edip bu kitabın Kitab-ı Mukaddes'te yer alan Mezmurlar bölümü olduğunu belirtmektedir.[51]

[50] Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, 1 c, s. 450 -1.
[51] Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, Çev. Cahit Koytak- Ahmet Ertürk, İstanbul, İşaret Yayınları, 1999, 1 c., s. 178.

Zebur'un ilahi kaynaklı olduğunu belirtip onun bir kitap şeklinde inmediğini, daha sonra yazıya geçirildiğini ve kitap ehlince çok okunan bir ilahi kitabı olduğunu vurgulayan Süleyman Ateş ise bu ayetin, Yahudilerin Hz. Muhammed'ten gökten toptan indirilmiş bir kitap istemeleri ile alakalı olduğunu söyler. Ateş, bu ayette yüce Allah'ın peygamberlerine emirlerini vahiy yoluyla bildirdiğini, gökten bir kitap indirmediğini belirtir. Ayrıca o, Hz. Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlerinden İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Ya'kub'a, Ya'kub oğullarına, İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a, Süleyman'a vahyettiğini ve Davud'a da Zebur'u verdiğini belirtmektedir. Ona göre "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinden Zebur'un kitap halinde bir bütün olarak indirildiği kastedilmez. Zebur "mezbur" anlamına gelir ve yazılmış şey demektir. Bu durum Hz. Davud'a indirilmiş olan kitabın belagat üstünlüğüne, daha sonra yazıya geçirildiğine, kitap haline getirildiğine ve kitap olarak okunduğuna işaret eder. Zebur, Ehl-i Kitap tarafından önem verilen sıkça okunan bir ilahi kitabıdır. "Davud'a Zebur'u verdik" demek Zebur'u ona vahyettik demektir. Nitekim Hz. Peygambere de Kur'an nazil olmuştur. Hz. Peygamber'e Kur'an nasıl vahiy ile indirilmişse, Hz. Davud'a da Zebur vahiy ile indirilmiştir. [52]

Sonuç itibariyle özetlemek gerekirse İsra Suresi 17: 55. ayette peygamberlerin birbirlerinden üstün kılındığının belirtilmesinden hemen sonra "Davud'a da Zebur'u verdik." ifadesiyle müstakil olarak Hz. Davud'a ve Zebur'a vurgu yapılması dikkat çekicidir. Zemahşeri ve Razi'nin sebeb-i nüzul niteliğinde naklettikleri rivayetler konuya açıklık getirmektedir. Buna göre ayet, Ebu Talib'in yetimini peygamberliğe uzak gören, onu inkâr eden, ashabının Suheyb, Bilal ve Habbab gibi fakirlerden oluşuna itiraz eden, bunu da insanlar arasında birtakım şüpheler meydana getirmek amacıyla Yahudilere danışarak yapan Mekkeli müşriklere ve inatçı Yahudilere bir cevaptır. Nitekim Yahudiler, müşriklere Musa'dan sonra bir peygamber, Tevrat'tan sonra da bir kitap gelmeyeceğini söylemişlerdir. Hâlbuki durum böyle değildir. Söz konusu ayet, Musa Peygamber ve kendisine indirilen Tevrat'tan sonra Davud Peygamber ve kendisine indirilen Zebur'un varlığına ve Zebur'da da son peygamber

[52] Ateş, *Yüce Kuran'ın Çağdaş Tefsiri,* 2 c., s. 412.

Hz. Muhammed'e dolayısıyla Kur'an'a işaret edildiğine değinmekle, yersiz iddialara cevap vererek Hz. Peygamber'i desteklemiştir. Bu ayette Hz. Davud ile Zebur'a vurgu yapılıyor gibi gözükse de, esasen kastedilen Hz. Peygamber ve Kur'an'dır. Zebur ifadesinin yorumunda ise hususi olarak Bikai, Alusi, Suyuti, Ettafeyyiş, Şevkani, İzzet Derveze, İbn Aşur ve Süleyman Ateş, Zebur'un bugün Kitab-ı Mukaddes içinde yer alan Mezmurlar bölümüne tekabül ettiğini belirtmektedirler. Bikai, Alusi, Suyuti ve Ettafeyyiş de ayrıca Mezmurlar kitabından pasajlar aktarmışlardır. Müfessirler Zebur'un eldeki mevcut Mezmur nüshalarına uygun bir sayı belirterek yüz elli bölümden oluştuğunu söylemektedirler.

Nisa Suresi 4: 163. ayetle ilgili olarak iki farklı sebeb-i nüzul aktarılmıştır. Bunlardan ilkine göre ayet, Yahudilerin, Hz. Peygamber'e "Allah Musa'dan sonra ne sana, ne de herhangi birine vahiy indirmiştir." ifadesi üzerine, diğerine göre ise Yahudilerin Hz. Peygamber'den gökyüzünden bir defada inmiş bir kitap getirmesini istemeleri sebebiyle nazil olmuştur. Bu iki sebeb-i nüzul çerçevesinde yapılan tefsire göre Allah Teâlâ, Hz. Nuh'a vahyettiği gibi ayette ismi zikredilen peygamberlere ve Hz. Peygamber'e de vahyetmiştir. İsimlerini bildirdiği ve daha bildirmediği nice peygamberi gönderdiği gibi Hz. Muhammed'i de peygamber olarak göndermiştir. Böylece bu ayette zikredilenlerin peygamberliği tasdik edilmiş, onların hepsinin Allah'ın resulü olduğu beyan edilmiştir. Hz. İsa'ya indirilenin İncil, Hz. Muhammed'e indirilenin Furkan olarak isimlendirilmesi gibi, Hz. Davud'a indirilenin de Zebur olarak isimlendirildiği belirtilmiştir. Hz. Musa'ya indirilen Tevrat, toptan indirilmekle birlikte, diğer kitapların toptan indirilmediği zikredilmiş; Hz. Davud'un Zebur'u hatırlatılmıştır. Onun bir defada Hz. Davud'a indirilmediği ve bu durumun kitabın Allah katından oluşuna bir engel oluşturmadığı belirtilmiştir. Hz. Musa'dan sonra da elçiler gönderilmiş; ayette ismi zikredilenlerin yanında, zikredilmeyen nice peygamberlerin de gönderildiği dile getirilerek, onların bu iddiaları yalanlanmıştır. Zebur ifadesinin yorumunda ise Müfessirler, Zebur'un Hz. Davud'a has kılınmış olan kitabın ismi olduğunu, aynı zamanda Arap dilinde her kitap içinde Zebur denildiğini belirtmektedirler. Ebu Hayyan el-Endelüsi, Endülüs'te

Zebur'dan bir bölüm okuduğunu söylemektedir. Zebur'un ilahi kaynaklı oluşuna dikkat çeken müfessirler { وَءاتَيْنَا دَاوُودَ زَبُوراً }"Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinin { أَوْحَيْنَا } "vahyettik" ifadesine atfedildiğini, Zebur'un verilmesinin vahiy babından olduğunu belirtmektedirler. Şevkani, İbn Aşur, Mevdudi ve Muhammed Esed, Zebur'un, Kitab-ı Mukaddes içerisindeki Mezmurlar'a tekabül ettiğini söylemektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

ZEBUR'DA YAZILAN YERYÜZÜNE İYİ KULLARIN VARİS OLMASI HAKKINDA MÜFESSİRLERİN YORUMLARI

Bu bölümde Enbiya Suresi 21: 105. ayetin tefsirlerdeki yorumlarını kronolojik olarak ele alacağız. Ayetin yorumunda müfessirlerin "Zebur", "Zikir", "salihler" ve "yeryüzü" ifadelerinin açıklamasında konuyu nasıl yorumladıklarını inceleyeceğiz. Zebur ile Mezmurlar arasında nasıl bir ilişki kurduklarını özellikle "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesinin tefsirinde Mezmurlar kitabına yaptıkları atıfları irdeleyeceğiz. Bu sözün Mezmurlar kitabında bulunan benzer bir ifadesine yer vereceğiz.

1. ENBİYA SURESİ 105. AYET

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ اْلاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

> Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da da: "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" diye yazmıştık.[53]

İlk tefsir kaynaklarımızdan olan Mukatil b. Süleyman (v. 150) bu ayetin yorumunda "Zebur'da da yazmıştık" ifadesinin Tevrat, İncil ve Zebur'a, "Zikir" ifadesinin Levh-i Mahfuz'a, "salih kullar" ifadesinin ise mü'minlere işaret ettiğini belirtmektedir.[54]

Zebur'un Tevrat, İncil, Hz. Davud'un Zebur'u ve Kur'an olmak üzere Allah'ın bütün peygamberlerine indirmiş olduğu kitaplar ya da Hz. Musa'dan sonra Allah'ın peygamberlerine indirdiği kitaplar olduğunu söyleyen Taberi (v. 310) "Zikir" ifadesi için de Allah'ın katında bulunan Ümmü'l-Kitap/Ana kitap veya Tevrat olduğunun rivayetlerde geçtiğini belirtir. Bu rivayetlerden sonra Taberi, -kendi görüşünü

[53] Enbiya 21: 105.
[54] Mukatil, *Tefsiru Mukatil b. Süleyman,* 3 c., s. 96.

zikrederek- söz konusu ayet ile alakalı olarak, göklerin ve yerlerin yaratılışından önce, içinde her şeyin yazılı olduğu Ümmü'l-Kitap/Ana Kitap'ta, sonraki kitaplarda iyi kulların yeryüzüne mirasçı olacaklarının yazıldığını belirtmiş; Allah'ın peygamberlerine indirmiş olduğu her kitabın "Zikir" olduğunu söylemiştir. Müfessir "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesinin yorumunda "yeryüzü" ile kastedilenin cennet veya dünya olduğunu "iyi kullarım" ifadesinin salih kullar, Muhammed ümmeti veya Hz. Musa zamanındaki İsrailoğullarına işaret ettiğini rivayetlerle belirtmiştir. İlgili ayette geçen "yeryüzü" ifadesiyle kastedilenin cennet olduğunu söyleyenlerin "Onlar da: Bize verdiği vaadinde duran ve bizi bu yere vâris kılan Allah'a hamdolsun. Cennette istediğimiz yeri yurt edinebiliyoruz. İyi amellerde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş." derler,"[55] ayetini delil getirdiklerini söyler. Taberi, dünya hayatına işaret ettiğini söyleyen müfessirlerin ise "Hor görülen o kavmi de, mübarek kıldığımız yerin doğularına ve batılarına vârisler yaptık. Böylece sabretmelerinden dolayı, Rabbinin, İsrailoğullarına olan o pek güzel vaadi yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta oldukları ve yükselttikleri şeyleri de yerle bir ettik."[56] ayeti ile "Musa kavmine dedi ki: "Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. Sonuç (Allah'tan korkup günahtan) sakınanlarındır."[57]ayetini delil getirdiklerini belirtmiştir.[58]

1.1. Levh-i Mahfuz

Tefsirinde bu konuyla ilgili olarak Levh-i Mahfuz vurgusu yapan İmam Maturidi (v. 333)'nin naklettiği rivayetlere göre; Levh-i Mahfuz'da yazılmış olan kitaptan sonraki kitaplarda, Hz. Davud'un Zebur'u ve Kur'an'da, Semavi kitapların hepsinde, katında bulunan Zikir'den sonra Hz. Davud'un Zebur'unda yeryüzüne iyi kulların varis

[55] Zümer 39: 74.
[56] Araf 7: 137.
[57] Araf 7: 128.
[58] Taberi, *Camiü'l-Beyan an Tevili ayi'l-Kuran*, 10 c., s. 133-6.

olacağı yazılmıştır. "Yeryüzü"nden maksadın ise cennet veya Beytü'l-Makdis olduğu, varislerin de Hz. Muhammed'in ümmeti olduğu zikredilmiştir.[59]

"Zebur" ifadesinden maksadın Hz. Davud'un Zebur'u, "Zikir" ifadesinin ise Tevrat, olduğunu belirten Zemahşeri (v. 538), aynı zamanda Zebur'un Allah'ın peygamberlerine indirdiği bütün kitapları kapsayan bir cins isim olduğunu söylemiştir. "Zikir" ile Ümmü'l-Kitab yani Levh-i Mahfuz, "yeryüzü"nden maksadın ise kâfirlerin sürülmesinden sonra Müslümanların varis olacağı topraklara bir işaret olduğunu belirtmiş ve konuyla ilgili olarak Araf Suresi 7: 137 ve 128. ayetleri[60] delil göstermiştir.[61]

1.2. Ehl-i Beyt

"Salihler" ifadesini açıklarken Ehl-i Beyt'e, ahir zamanda zuhuru beklenen Mehdi'ye vurgu yapan Şii müfessir Tabersi (v. 548) *Mecmau'l-Beyan* adlı tefsirinde Ebu Cafer'den şöyle nakletmektedir: Yeryüzüne varis olacak salihler ile kastedilen ahir zamanda gelecek olan Mehdi'nin ashabıdır. Bu durum, Hz. Peygamberden aktarılan özel ve genel içerikli rivayetlere delalet etmektedir. O şöyle demektedir: "Dünyanın ömründen sadece bir gün kalsa bile, yüce Allah benim Ehl-i Beyt'imden bir adam gönderecektir. O dünyayı, daha önce zulümle olduğu gibi, adaletle dolduracaktır." Hüseyin el- Beyhaki'nin (v. 458) *Kitabi''l-Ba's ve'n-Nüşur* adlı eserinde bu manada birçok haber geçmiştir. Bu eserde şöyle bir hadis aktarılmaktadır: "İşler gittikçe şiddetlenecek /sıkıntıya girecek, dünya gittikçe sırt çevirecek, insanlarda hırs gittikçe

[59] Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an*, 9 c., s. 332-3; Bkz.: Begavi, Ebu Muhammed Muhyissünne Hüseyin b. Mesud, *Tefsirü'l-Begavi : Mealimü't-Tenzil*, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010, 3 c., s. 228.

[60] "Hor görülüp ezilmekte olan o kavmi (yahudileri) de, içini bereketle doldurduğumuz yerin doğu taraflarına ve batı taraflarına mirasçı kıldık. Sabırlarına karşılık Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta olduklarını ve yetiştirdikleri bahçeleri helâk ettik."(Araf 7: 137). "Musa kavmine dedi ki: "Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. Sonuç (Allah'tan korkup günahtan) sakınanlarındır."(Araf 7: 128).

[61] Zemahşeri, *Tefsirü'l-Keşşaf*, 3 c., s. 22; Bkz.: İbnü'l-Cevzi, Ebü'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali, *Zadü'l-Mesir fi İlmi'tTefsir*, Beyrut, el-Mektebü'l-İslami, 1987, 5 c., s. 397.

artacak, kıyamet ancak insanlardan en kötü olanların başına kopacaktır. Meryem oğlu İsa'dan başka Mehdi yoktur." diğer rivayette ise; "Mehdi benim ailemden, Fatıma'nın oğullarındandır" denilmektedir.[62]

1.3. Dünya ve Ahiret

Konu ile ilgili rivayetleri zikreden Razi (v. 604)'ye göre, "Zebur", Allah'ın peygamberlerine indirmiş olduğu bütün kitaplar, Hz. Davud'un Zebur'u ve Kur'an'dır. "Zikir" de Ümmü'l-Kitap, Tevrat ya da Kur'an'dır. "Yeryüzü"nden maksat ise cennettir. Allah salih kullarına Cennet'i varis kılacaktır. Bu, Levh-i Mahfuz'da, peygamberlerin kitaplarında yazılmıştır. Dünyaya ise hem salihler, hem de salih olmayanlar varis olacaktır. "Yeryüzü" ile kastedilenin dünya olduğunu düşünenler ise Beytü'l-Makdis ya da Muhammed ümmetinin varis olacağı topraklara işaret edildiği görüşündedirler.[63]

Zebur'un kelime olarak "kitap" anlamına geldiğini belirten Kurtubi (v. 671), İncil ve Tevrat için de Zebur denilebileceğini söyleyerek bu hususta rivayetlere yer vermektedir: Zebur'un Tevrat, İncil, Kur'an, Hz. Davud'un Zebur'u peygamberlere gönderilen kitaplar olduğunu, "Zikir" ifadesi için de Hz. Musa'nın Tevrat'ı ya da Ümmü'l-Kitap olduğunu söylemektedir. "Yeryüzü" ifadesiyle kastedilenin ise dünyaya salihlerin de kâfirlerin de varis olabileceğinden ve "Onlar: Bize verdiği sözde sadık olan ve bizi, dilediğimiz yerinde oturacağımız bu cennet yurduna vâris

[62] Tabersi, Ebu Ali Eminüddin Fazl b. Hasan b. Fazl, *Mecmaü'l-Beyan fî Tefsiri'l-Kuran,* Beyrut, Müessesetü't-Tarihi'l-Arabi, 2008. 7 c., s. 63-4; Bkz.: Tabatabai, Allame Muhammed Hüseyin b. Muhammed b. Muhammed Hüseyin, *el-Mizan fî Tefsiri'l-Kuran,* Beyrut, Matbuat'ul Darü'l-Endelüs, 2010, 14 c., s. 302. Seyyid Muhammed Hüseyin Fadlallah, *Min Vahyi'l-Kur'an,* 2. bs., Beyrut, Darü'l-Melak, 1998, 15 c., s. 277.
[63] Razi, *Mefatihü'l-Gayb*, 21-22 c., s. 198-9.

kılan Allah'a hamdolsun. İyi amelde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş derler."[64] ayetini de delil göstermek suretiyle cennet olduğunu belirtmektedir.[65]

Naklettiği rivayetlerde Zebur'un Kitap, Tevrat, İncil, Kur'an, Hz. Davud'a indirilen Zebur, peygamberlere indirilen semavi kitaplar, Zikir'in ise Ümmü'l-Kitap anlamında olduğunu belirten İbn Kesir (v. 774), Allah'ın salih kullarının hem dünyada hem de ahirette yeryüzüne varis kılınacağını ve bu müjdenin takdir-i ilahide ve şeriat kitaplarında yazılmış olduğunu söylemektedir. "Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. Sonuç (Allah'tan korkup günahtan) sakınanlarındır.'[66] ayeti ile "Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz."[67] ayetini delil getirmektedir. Daha sonra müfessir Nur Suresi 24: 55. ayeti[68] zikretmektedir.[69]

1.4. Zebur'da İfade Edilen Zikir

Zebur'un, Hz. Davud'a indirilen kitap, "Zikir" ifadesinin ise Zebur'da kendisiyle başladığımız yüceltme tespih öğüt ve duaya işaret eden Allah'a çağıran söz olduğunu belirten Bikai (v. 885)'ye göre Arz; dünya üzerinde bir yer, mahşer yeri, cennet ya da bunların dışında bir anlamda olabilir. Allah daha iyi bilir. Zikir'in ahlakıyla ahlaklanmış salihler, Rablerine yönelenler, muvahhitler, kıyamet saatinden, Allah'ın öfkesinden korkanlar, rahmetini arzulayanlar mirasçı olacaktır. Mü'minun

[64] Zümer 39: 74.
[65] Kurtubi, *el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân,* 14 c., s. 300-2; Bkz.: Kadı Beyzavi, Ebu Said Nasırüddin Abdullah b. Ömer b. Muhammed*, Envarü't-Tenzil ve Esrarü'tTevil*, 2. bs., Beyrut, Dar Sader, 2004, 2 c., s. 677.
[66] Araf 7: 128.
[67] Ğafir 40: 51.
[68] "Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vâdetti." (Nur 24: 55).
[69] İbn Kesir, *Tefsiru İbn Kesir,* 5 c., s. 345-6; Bkz.: İbn Adil, Ebu Hafs Ömer b. Ali ed-Dımaşki, *el-Lübab fi Ulumi'l-Kitab*, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011, 13 c., s. 218-9.

Suresindeki ayet[70] bir müjdedir ve bu ümmet mirasçı olacaktır. Hz. Davud ve Hz. Süleyman'ın varis kılındığı şey üzere onlar da varis olacaktır. Daha sonra Mezmurlar kitabından uzunca pasajlar nakletmektedir. Bu ayette geçen "yeryüzüne iyi kullarım varis olacaktır" sözünün Mezmurlar kitabındaki benzer ifadesini de aktarmaktadır.[71] Bikai yaklaşık yedi sayfalık bir nakilde bulunmaktadır. Burada sadece "yeryüzüne iyi kullarım varis olacaktır" ifadesinin yer aldığı Mezmur bölümünü aktarmak ile yetindik.

> **9** Çünkü kötülerin kökü kazınacak, Ama RAB`be umut bağlayanlar ülkeyi miras alacak. **10** Yakında kötünün sonu gelecek, Yerini arasan da bulunmayacak. **11** Ama alçakgönüllüler ülkeyi miras alacak, Derin bir huzurun zevkini tadacak. **17** Çünkü kötülerin gücü kırılacak, Ama doğrulara RAB destek olacak. **18** RAB yetkinlerin her gününü gözetir, Onların mirası sonsuza dek sürecek. **27** Kötülükten kaç, iyilik yap; Sonsuz yaşama kavuşursun. **28** Çünkü RAB doğruyu sever, Sadık kullarını terk etmez. Onlar sonsuza dek korunacak, Kötülerinse kökü kazınacak. **29 Doğrular ülkeyi miras alacak, Orada sonsuza dek yaşayacak**.[72]

1.5. Müslümanlar'a Yapılan Vaat

"Zikir" ifadesinin Tevrat'a işaret ettiğini belirten ve bütün semavi kitapların "Zikir" olarak isimlendirildiğini söyleyen *Ruhu'l-Beyan* müellifi İsmail Hakkı Bursevi (v. 1725)'nin naklettiği rivayetlere göre Zebur; içerisinde ahkâma dair hükümlerin bulunmadığı, sadece akli hikmetlerin yer aldığı kitabın ismidir. Çünkü muhtevasında ahkâm ve hikmetlere dair bir şey bulunursa buna "kitap" denir. Bu duruma Hz. Davud'un Zebur'unda gelen, onun muhtevasında bulunan şeylere işaret eder. Zebur Hz. Davud'un kitabıdır. Yüce Allah Nisa Suresi 4: 163. ayetinde şöyle buyurmuştur: "…Davud'a Zebur'u verdik." "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır, diye yazmıştık" ifadesinin tefsirinde ise, mü'minlerin kâfirleri sürdükten sonra onların topraklarına varis olacağı müjdesinin olduğunu söylemekte ve Nur Suresi 24: 55. ayeti zikretmektedir. Daha sonra bunun yüce Allah'ın Müslümanlara bir vaadi

[70] "Firdevs'e varis olan bu kimseler, orada ebedi kalıcıdırlar." (Mü'minun 23: 11).
[71] Bikai, *Nazmü'd-Dürer*, 5 c., ss. 117- 124.
[72] Bikai, *Nazmü'd-Dürer*, 5 c., ss. 117- 124; Bkz.: 37. Mezmur, Kutsal Kitap, Yeni Yaşam Yayınları, 2013, s. 592- 3.

olduğunu İslam dininin galip geleceğini ve Müslümanları yücelteceğini belirtmektedir.[73]

Zebur'da geçen "yeryüzüne iyi kullarım varis olacaktır" ifadesinin değişmez bir ilkeye işaret ettiğini belirten Elmalılı M. Hamdi Yazır (v. 1942) yeryüzü idaresinin bozgunculardan alınıp, Allah'a kulluk yapan ehliyet sahibi, varis olmaya layık olan salih kullara bırakılacağını ifade eder. Müfessir, hayatta kalabilme ve uzun yaşama sırrının, dürüst ve ahlaklı olma ilkesine dayanıp bozguncuların uzun yaşama hakkına sahip olmadığını vurgular. O, firavun ve diğer zorbaların, yenilgiye ve yok olmaya mahkûm olup onların yerine değersiz ve zayıf gördükleri insanların mukaddes toprakların doğusuna ve batısına mirasçı olacaklarını söyler. Hz. Davud'un, Calut'u öldürmesi ve Hz. Davud'un ayette belirtildiği üzere[74] halife kılınmasının hatırlatılıp Zebur'da da bu ilkenin yazılmış olduğuna işaret etmekte ve Hz. Muhammed'in ümmetinin de bu ilahi müjdeye nail olacağını belirtmektedir.[75]

Mezmurlar kitabında bahsi geçen ifadeyi tespit ettiğini belirten Ömer Rıza Doğrul (v. 1952)'un yorumuna göre Kur'an'da birçok kez İslam'ın küfre karşı zafer kazanacağı, bütün baskı ve zulümlere rağmen mü'minlerin yeryüzüne hâkim olacağı ifade edilmiş ve bu müjde gerçekleşmiştir. Ona göre bu ayet aynı zamanda Müslümanların mukaddes topraklara da hâkim olacağını müjdeler ve bu vaat Hz. Ömer'in halifeliği zamanında gerçekleşmiştir. Hz. Davud'un kitabı olan Zebur da bu duruma şahit olarak gösterilir. Zebur'un mevcut tercümeleri de Kur'an'ın bu ayetini doğrular. Mezmurlar kitabının 39. bölümünün 29. ayetinde salihlerin arza varis olacağı ifadesi yer alır.[76]

---

[73] İsmail Hakkı Bursevi, *Muhtasar Ruhu'l-Beyan Tefsiri: Tenvirü'l-Ezhan min Tefsiri Ruhi'l-Beyan,* Haz. Muhammed Ali Sabuni, Çev., Abdullah Öz v.d., İstanbul, Damla Yayınevi, 1995, 5 c., s. 366.
[74] "Ey Davud! Seni şüphesiz yeryüzünde halife kıldık, o halde insanlar arasında adaletle hükmet, heva ve hevese uyma" (Sad 38:26).
[75] Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili,* 5 c., s. 283.
[76] Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu*: *Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsiri*, 4. bs., İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1980, s. 392.

1.6. Zebur'da Yazılan Vaat

Zebur'da yazılmış olan vaadin, Hz. Musa kıssasında anlatılan vaatten farklı olduğu ve bu vaadin daha genel bir anlamda Müslümanları kastettiğini belirten İbn Aşur (v. 1973) ise cumhurun okuyuşuna göre çoğunlukla Hz. Davud'un Kitabının kastedilip Zebur'un, Kitab-ı Mukaddes'te Mezmurlar olarak bilindiğini söyler. Nisa 4: 163 ve İsra 55. ayetlerde geçen "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesiyle aynı olup bu vaadin Hz. Davud'un kitabına has olduğunu belirtir. Çünkü İbn Aşur'a göre böylesine salih kullara yapılan genel bir vaat, böyle bir veraset, kendisinden önceki semavi kitaplarda geçmedi. Tevrat'ta geçen ve Kur'an'da Araf Suresi 7: 128 de anlatılan Hz. Musa kıssasındaki vaat, sadece İsrailoğulları ve mukaddes topraklar için geçerlidir. Zebur'da yazılmış olan vaat ile kastedilen, İsrailoğullarından sonra salih bir kavme Allah'ın vaat ettiği bir vaat olduğu imasıdır ve bunlar Allah'ın vaadini doğrulayan Müslümanlardır. Onlar resulleri bereketiyle ve ashabıyla yeryüzüne hâkim oldular. Onların mülkleri genişledi ve saltanatları yüceldi.[77]

Enbiya Suresi'ndeki 21: 105. ayeti, Mezmurlar'da geçen ifadeyle karşılaştıran müfessir Mevdudi (v. 1979) ise şöyle bir açıklama yapmaktadır:

> Şimdi de bu meseleyi, ayette de değinilen Zebur'un ışığında ele alalım. Kitab-ı Mukaddes'teki Mezmurlar kitabı (Zebur) sahih de olabilir, tahrif edilmiş de olabilir. Çünkü Davud'un Mezmurlar'ı (Zebur) başka herhangi bir yerde yoktur. Bap 37: 9-29'a göre: "... Şerirler kesilip atılacak; fakat Rabbi bekleyenler dünyayı miras alacaklardır. Biraz bekle ve kötü yok olacaktır. Onun yerini araştıracaksın ve o yok olacaktır. Fakat salihler dünyayı miras alacaklar ve selamet bolluğunda lezzet alacaklardır. …onların mirası da ebedi olur... salihler arzı miras alır ve onda ebediyyen otururlar." Şu halde Zebur da (Mezmurlar), kelimesi kelimesine 105. ayeti desteklemektedir: "Onlar orada ebediyyen otururlar." cümlesinin ahiret hayatını kastettiği apaçık ortadadır. Bu dünya hayatında arza varisler olmaya gelince, Allah onu, kâfir olsun, mümin olsun, doğru olsun, günahkâr olsun, dilediği kullarına bir mükâfat olarak değil bir sınama olarak bahşeder. "... Rabbiniz sizleri yeryüzünde halifeler kılacak, böylece nasıl davranacağınızı gözleyecek."[78] Bu dünya hayatında arza varis olmak ne sürekli, ne de ebedidir. O sadece çeşitli topluluklara deneme amacıyla

[77] İbn Aşur, *Tefsirü't-Tahrir ve't-Tenvir,* 16-17 c., s. 161-3.
[78] Araf 7: 128- 9.

> bahşedilir. Diğer taraftan 105. ayette zikredilen "Arz"a varis olma sürekli ve ebedidir ve Kur'an'a göre şu formüle dayanılarak bahşedilir: "Arz Allah'ındır ve O sadece salih kullarını denemek amacıyla değil dünya hayatında yaptıkları salih ameller nedeniyle buna varis kılar.[79]

Zebur'da yazılan "Yeryüzüne benim salih kullarım varis olacaktır" ifadesi ile ahiret hayatının kastedildiğini belirten İzzet Derveze (v. 1984) söz konusu ifadenin ahirette insanların durumu ile alakalı olduğunu söyler. Özellikle "salih kullarım" ifadesinin Allah'ın mü'min ve muvahhid kullarına işaret ettiğini belirterek dünyada bu vasıflara sahip olmayan insanların da olduğunu belirtir. Derveze bu sureden sonra gelen Mü'minun Suresinin 23: 10 ve 11. ayetlerinde yer alan "cennete varis olacaklardır" ifadesinin de bu görüşü güçlendirdiğini söylemektedir.[80] Yine Zümer Suresi 39: 74. ayette de bu durumun teyit edildiğini söyler.[81] Bu surelerin Mekki olduğunu mü'minlerin henüz Mekke'de zayıf olduklarını ve yeryüzüne hâkim olmadıklarını vurgular. Derveze'ye göre yine de bu ayetten ilham alan müfessirler bunun dünya hâkimiyetiyle alakalı olabileceğini düşünmüşlerdir. Nitekim bazı dönemlerde Müslümanlar yeryüzünün büyük bir bölümüne hâkim olmuşlardır. Raşid Halifeler, Emeviler, Abbasiler, Fatımiler ve Osmanlılar dönemi düşünüldüğünde bu ifadenin yeryüzü hâkimiyetiyle de alakalı olması muhtemeldir.[82]

1.7. Medine Yahudileri'ne Mesaj

Bu ayetin Medine Yahudileri için özel bir mesaj taşıdığını belirten Muhammed Abid el- Cabiri (v. 2010) bu mesaja göre yüce Allah'ın, Zebur'da, oğlu Hz. Süleyman'dan sonra devleti yıkılan Hz. Davud'a "Yeryüzüne benim salih kullarım varis olacaktır" diye buyurduğunu belirtir. Ona göre Hz. Musa'ya yapılan vaat, Hz. Davud ve Hz.

---

[79] Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an*, 3 c., s. 309- 310.

[80] " İşte, asıl bunlar vâris olacaklardır; (Evet) Firdevs'e vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar." (Mü'minun 23: 10- 11)

[81] "Onlar da: Bize verdiği vaadinde duran ve bizi bu yere vâris kılan Allah'a hamdolsun. Cennette istediğimiz yeri yurt edinebiliyoruz. İyi amellerde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş." derler," (Zümer 74)

[82] Derveze, *et-Tefsirü'l-Hadis,* 5 c., s. 295-6.

Süleyman'ın eliyle gerçekleşti. Bundan sonra "Yeryüzüne benim salih kullarım varis olacaktır" ilkesinin delaleti ise Müslümanların yeryüzüne hâkim olmasıdır. Bu durumda Medine Yahudilerinin yapması gereken şey, bunu idrak etmek, Hz. Muhammed'in nübüvvetini kabul etmek ve Kur'an'ın da aynı şekilde Tevrat ve Zebur gibi ilahi kaynaklı oluşunu tasdik etmek böylece Müslümanlara, ensar ve muhacire katılmaktır. Cabiri'ye göre verilmek istenen bu mesaj Medeni surelerde de sıkça tekrarlanacaktır. Ancak müfessirlerin büyük bir kısmı ayetin muhataplarını -nüzul ortamını- dikkate almadan tefsir etmişler ve bu ayetin ahiret hayatına, arz ile cennete işaret edildiğini belirtmişlerdir. Yüce Allah'ın, Tevrat'tan sonra Zebur'da da "Yeryüzüne benim salih kullarım varis olacaktır" müjdesi, Hz. Davud ve Hz. Süleyman peygamberden sonra da devam edecektir. Bu vaat Hz. Muhammed'e iman eden Medine'deki Müslümanları da kapsamaktadır. Onlar da Hz. Musa'nın Tevrat'ında yer alan bu ilahi müjdeye muhataptırlar. Bu vaat, öylesine bir haber değildir. İbadet ehli her toplum için yani Yahudiler ve Müslümanlar için açık bir mesajdır. Böylece Medine Yahudilerinin de bu mesajı dikkate almaları gerekmektedir.[83]

1.8. İlahi Müjde

Günümüzde yapılan bazı yorumlarda bu ayetteki "Zebur" ifadesi için Hz. Davud'un Zebur'u veya Kitab-ı Mukaddes'in tabiriyle Davud'un Mezmurlar'ının, Nebi Davud'un bir grup dua, münacat, öğüt ve vaazlarından oluştuğu belirtilmektedir. Bazı müfessirler burada Zebur'un manasının "önceki nebilerin kitaplarının tümü" olabileceğini düşünmüşlerdir. Ancak Zebur'un sadece Hz. Davud'un Mezmurlar kitabı olduğu ve var olan mevcut Mezmurlar'da bu ayetle tamamen uyumlu olan ifadelerin bulunduğu söylenmektedir.[84]

[83] Muhammed Abid el- Cabiri, *Fehmü'l-Kur'an*, Çev. Muhammed Coşkun, İstanbul, Mana Yayınları, 2013, 2 c., s. 322-4.
[84] Nasır Mekarim Şirazi, *el-Emsal fi Tefsiri Kitabillahi'l-Münzel,* Beyrut, Müessesetü'l-Ba'se, 1992, 10 c, s. 227- 8.

Ayrıca Allah'ın indirdiği kitaplarda, Davud'a indirdiği kitapta buyruklarını öğütlerini belirttikten sonra, dünyaya iyi insanların varis olacağının bildirdiği de vurgulanmaktadır. Bu durumda Zebur'dan sonra adı geçen "Zikir", ondaki öğütlerdir. İşte bunlara tabi olan iyi insanların, salih kulların yeryüzüne varis olacağı belirtilmiştir. Bu ifadede salihlerin dünya hayatında yeryüzüne, ahiret hayatında da cennet yurduna varis olacakları müjdesi gizlidir. Bütün ilahi kitaplarda bildirilen öğütler, toplumu kötü ahlaktan sakındırır ve yüceltir. Salihlerden oluşan, birbirine kenetlenmiş bir toplum haline dönüştürür. Böyle bir toplum da başarıya ulaşır ve muzaffer olur. Bu ayet ile mü'minlerin en sonunda muzaffer olacağı, yeryüzünün bir bölümüne egemen olacakları müjdesiyle beraber, ahiret yurdunda da cennete varis olacakları müjdesi gizlidir.[85] Yine bu ayette tevhide vurgu yapıldığı, mü'minlerin düşmanlarına karşı muzaffer olacağının müjdelendiği belirtilmektedir. Ayrıca bu ifadeyle Tevrat ve Zebur'da Allah'ın emirlerine uyan tevhit ehlinin mutlaka muzaffer olacağı müjdesinin yazılmış olduğu söylenmekte ve bu ilahi müjdenin Hz. Peygamber'e iman eden Müslümanlar için de geçerli olacağı belirtilerek, tevhit inancının hâkim olacağı ve ilahi rahmetin tecelli edeceği vurgulamaktadır.[86]

[85] Ateş, *Yüce Kuran'ın Çağdaş Tefsiri,* 5 c., s. 528-9.
[86] Hasan Elik, Muhammed Coşkun, *Tevhit Mesajı: Özlü Kur'an Tefsiri*, İstanbul, Fikir Yayıncılık, 2013, s. 707.

2. YERYÜZÜNE İYİ KULLARIN VARİS OLMASI BAĞLAMINDA MÜFESSİRLERİN ATIFTA BULUNDUĞU AYETLER

Enbiya Suresi 21: 105. ayette bahsi geçen yeryüzüne iyi kulların varis olması meselesi Mezmurlar kitabı 37. bölümde şu şekilde ifade edilmektedir:

> **9** Çünkü kötülerin kökü kazınacak, Ama RAB'be umut bağlayanlar ülkeyi miras alacak. **10** Yakında kötünün sonu gelecek, Yerini arasan da bulunmayacak. **11** Ama alçakgönüllüler ülkeyi miras alacak, Derin bir huzurun zevkini tadacak. **17** Çünkü kötülerin gücü kırılacak, Ama doğrulara RAB destek olacak. **18** RAB yetkinlerin her gününü gözetir, Onların mirası sonsuza dek sürecek. **28** Çünkü RAB doğruyu sever, Sadık kullarını terk etmez. Onlar sonsuza dek korunacak, Kötülerinse kökü kazınacak. **29** Doğrular ülkeyi miras alacak, Orada sonsuza dek yaşayacak.[87]

Müfessirlerin de belirttiği üzere benzer ifadeler Kur'an'ı- Kerimde farklı surelerde şöyle geçmektedir:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ اْلاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِي الصَّالِحُونَ

> Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da da: "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" diye yazmıştık.[88]

Ayette geçen "yeryüzü" ifadesinden maksadın "cennet" olduğunu söyleyen müfessirler ise Zümer Suresi 39: 74. ayetiyle Mü'minun Suresi 23: 10 ve 11. ayetlerine atıf yapmaktadırlar:

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَاَوْرَثَنَا اْلاَرْضَ نَتَبَوَّاُ مِن الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِينَ

> Onlar: Bize verdiği sözde sadık olan ve bizi, dilediğimiz yerinde otura cağımız bu cennet yurduna vâris kılan Allah'a hamdolsun. İyi amelde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş! derler.[89]

[87] Mezmurlar 37.
[88] Enbiya 21: 105.
[89] Zümer 39: 74.

اُولَٰٓئِكَ هُم الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

İşte, asıl bunlar vâris olacaklardır; (Evet) Firdevs'e vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar.[90]

"Yeryüzü" ifadesinden maksadın, "dünya" olduğu görüşünde ise İsrailoğullarına yapılan vaat ile ilgili ayetler zikredilmiştir:

قَالَ مُوسٰي لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا اِنَّ اْلاَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

Musa kavmine dedi ki: "Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. Sonuç (Allah'tan kor kup günahtan) sakınanlarındır."[91]

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ اْلاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْحُسْنَى عَلَى بَنِّي اِسْرَآئِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

Hor görülüp ezilmekte olan o kavmi (Yahudileri) de, içini bereketle doldurduğumuz yerin doğu taraflarına ve batı taraflarına mirasçı kıldık. Sabırlarına karşılık Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta olduklarını ve yetiştirdikleri bahçeleri helâk ettik.[92]

وَنُرِيدُ اَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي اْلاَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ اَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ (5) وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي اْلاَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ (6)

Biz, memlekette güçsüz sayılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları varis yapmak, memlekete yerleştirmek; Firavun, Haman ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeyleri göstermek istiyorduk.[93]

وَاِذْ قَالَ مُوسٰي لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ اِذْ جَعَلَ فِيكُمْ اَنْبِيَآءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَاٰتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِن الْعَالَمِينَ (20) يَاقَوْمِ ادْخُلُوا اْلاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلاَ تَرْتَدُّوا عَلَى اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

Bir zamanlar Musa, kavmine şöyle demişti: Ey kavmim! Allah'ın size (lütfettiği) nimetini hatırlayın; zira O, içinizden peygamberler çıkardı ve sizi hükümdarlar kıldı. Âlemlerde hiçbir kimseye vermediğini size verdi. Ey kavmim! Allah'ın size (vatan olarak) yazdığı mukaddes toprağa girin ve arkanıza dönmeyin, yoksa kaybederek dönmüş olursunuz.[94]

---

[90] Mü'minun 23: 10- 11.
[91] Araf 7: 128.
[92] Araf 7: 137.
[93] Kasas 28: 5- 6.
[94] Maide 5: 20- 21.

Kur'an'da zikredilen bu ayetlerin bir benzeri Mezmurlar kitabında şöyle geçmektedir:

> "Hakkınıza düşen mülk olarak Kenan ülkesini size vereceğim" diyerek, Bunu Yakup için bir kural, İsrail'le sonsuza dek geçerli bir antlaşma yaptı.[95] Topraklarını mülk olarak, Kulu İsrail'e mülk verene, Sevgisi sonsuzdur.[96]

Nur Suresi 24: 55. ayette de Müslümanlara yönelik benzer bir ifade yer almaktadır:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضٰي لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا يَعْبُدُونَنِى لاَ يُشْرِكُونَ بِى شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

> Allah; İçinizden îmân edip sâlih amel işleyenlere va'd etti ki: Onlardan Öncekileri nasıl halef kıldı ise onları da yeryüzüne halef kılacak ve onlar için beğendiği dini temelli yerleştirecektir.[97]

Kısaca ifade edecek olursak Enbiya Suresi 21: 105. ayetin yorumunda müfessirler, "Zebur"un Tevrat, İncil, Hz. Davud'un Zebur'u ve Kur'an olmak üzere, Allah'ın bütün peygamberlerine indirmiş olduğu kitaplar ya da Hz. Musa'dan sonra peygamberlere indirilen kitaplar olduğunu belirtmişlerdir. "Zikir" ifadesiyle kastedilenin ise, Allah'ın katında bulunan Ümmü'l-Kitap/Ana kitap yani Levh-i Mahfuz, Tevrat veya Kur'an aynı zamanda Allah'ın peygamberlerine indirmiş olduğu her kitabın "Zikir" olduğu nakledilmiştir. Bikai, "Zikir" ifadesi için farklı bir yorum yaparak "Zikir" kelimesinin Zebur'da kendisiyle başlanılan yüceltme, tespih, öğüt ve duaya işaret eden, Allah'a çağıran söz olduğunu belirtmektedir. "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesinin yorumunda ise yeryüzünden maksadın kâfirlerin sürülmesinden sonra Müslümanların varis olacağı topraklara bir işaret olduğu ima edilmektedir. Diğer bir kısım müfessirler ise, mü'minlerin yeryüzüne hâkim olacağının ifade edildiğini ve bu müjdenin gerçekleştiğini bu ayetin aynı zamanda Müslümanların mukaddes topraklara da hâkim olacağını müjdelediğini

[95] Mezmurlar 105/10- 11.
[96] Mezmurlar 136/ 21- 22.
[97] Nur 24: 55.

belirterek bu vaadin Hz. Ömer'in halifeliği zamanında gerçekleştiğini söylemektedir. Bu ifadeyle Müslümanların dünya hayatında yeryüzüne hâkim olacağı müjdesinin saklı olduğu da belirtilmiştir. Şii kaynaklarda "salihler" ifadesi ile Ehl-i Beyt, ahir zamanda zuhuru beklenen Mehdi kastedilmiştir. Aynı zamanda yeryüzünden maksadın ahiret hayatında cennete işaret ettiğini de söylemişlerdir. Müfessirler "yeryüzü" ile kastedilenin cennet veya dünya olabileceğini ifade etmektedirler. Allah'ın salih kullarının hem dünyada hem de ahirette yeryüzüne varis kılınacağını ve bu müjdenin takdir-i ilahide ve şeriat kitaplarında yazılmış olduğu belirtmiştir.

SONUÇ

İsra Suresi 17: 55 ve Nisa Suresi 4: 163. ayetteki "Davud'a da Zebur'u verdik" ifadesinin açıklamasında ilk dönem müfessirlerinden Mukatil b. Süleyman, Zebur'un eldeki mevcut Mezmur nüshalarına uygun bir sayı belirterek yüz elli bölümden oluştuğunu söylemektedir. Ayrıca içeriği hakkında az da olsa bilgi vermektedir. Ancak bu konudaki kaynağını bize rivayet olarak belirtmemektedir. Taberi, Kurtubi ve Ebu Hayyan el- Endelüsi ise konuya dair detayları rivayetler üzerinden aktarmaktadır. Zemahşeri ve Razi Hz. Davud'un Zebur'unda Hz. Peygambere işaret eden hususlara dikkat çekmiştir. Mukatil'den başlayarak modern dönem öncesine kadar gelen müfessirler Hz. Davud ve Zebur'u (vahyi) özdeşleştirmiş ve bunun Hz. Davud'a verilen kutsal bir kitap olduğunu söylemekle yetinmiş, ayrıca Zebur'un mahiyeti hakkında rivayetler aktarmışlardır. Nitekim müfessirlerin aktardığı bu rivayetler günümüze ulaşan Mezmur nüshalarının içeriğine uygun düşmektedir.

Ebu Hayyan, Bikai, Alusi, Suyuti, Şevkani İzzet Derveze, Ettafeyyiş ve son dönem müfessirlerinden İbn Aşur, Mevdudi, Muhammed Esed, Süleyman Ateş ise buradaki "Zebur" ifadesinin Kitab-ı Mukaddes'teki Mezmurlar bölümüne işaret ettiğini özellikle belirtmişlerdir. Eserlerinde Mezmurlar hakkında bilgi vermiş, Mezmurlar'dan alıntılar yapmışlardır. Bu müfessirler, Kur'an'da Hz. Davud'a indirildiği belirtilen Zebur'un, bugün Kitab-ı Mukaddes içerisinde yer alan Mezmurlar kitabına tekabül ettiği kanaatini taşıdıklarını açıkça belirtmişlerdir.

Diğer taraftan Enbiya Suresi 21: 105. ayetteki "Zebur" ifadesinin açıklamasında müfessirlerin büyük çoğunluğu, Zebur'un Hz. Davud'a indirilen kutsal bir kitap olduğunu söylemekle yetindikleri görülmüştür. Bikai, Şirazi, Mevdudi, İbn Aşur ve Ömer Rıza Doğrul ise buradaki "Zebur" ifadesinin Kitab-ı Mukaddes içerisinde yer alan Mezmurlar bölümüne işaret ettiğini belirterek Zebur ve Mezmurlar'ı özdeşleştirmektedirler. "Zikir" ifadesiyle kastedilenin ise, Allah'ın katında bulunan Ümmü'l-Kitap/Ana kitap yani Levh-i Mahfuz, Tevrat veya Kur'an aynı zamanda

Allah'ın peygamberlerine indirmiş olduğu her kitabın "Zikir" olduğunu söylemişlerdir. "Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır" ifadesinin yorumunda ise müfessirler, "yeryüzü" ile kastedilenin cennet veya dünya olduğu; "iyi kullarım" ifadesinin salih kullar, Muhammed ümmeti veya Hz. Musa zamanındaki İsrailoğullarına işaret ettiği görüşleri etrafında toplanmışlardır. Ayrıca, salih kulların hem dünyada hem de ahirette yeryüzüne varis kılınacağı ve bu müjdenin takdir-i ilahide ve şeriat kitaplarında yazılmış olduğu da belirtilmiştir. Gerek Enbiya Suresi 105. ayetin gerekse Mezmurlar'da geçen benzeri ifadelerin içeriğinden de anlaşıldığı üzere bu vaat, Allah'ın salih kullarına olan müjdesi, dünya hayatında ya da ahiret hayatında karşılığını bulacaktır. Bu müjde, yüce Allah'ın iyi kullarını her zaman desteklediğini onların mutlaka kazançlı olacağını ve sabrın karşılığı olarak bu vaadin gerçekleşeceğini haber vermektedir.

Genel bir değerlendirme ile ifade edecek olursak; ilk dönem müfessirlerinin ayetin nüzul sebebi, hakkındaki rivayetler ve kelimelerin açıklamaları üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Ebu Hayyan ve Bikai gibi müfessirler farklı yorum getirerek Kitab-ı Mukaddes'i dikkate aldığı ve Mezmurlar kitabını referans olarak gösterdiği bilinmektedir. Mezhep ve meşreplerinin müfessirlerin ayete yaklaşımında etkili olduğu görülmektedir. Şia akaidinin Tabersi üzerindeki etkileri açıktır. Müslüman Endülüs'ün Hristiyan ve Yahudi dünyasıyla olan bağı düşünüldüğünde Ebu Hayyan'ın Mezmurlar kitabına yaptığı atıf ve "Endülüs'te Zebur'dan bir bölüm okumuştum" demesi, dönemin Lübnan topraklarında Yahudi ve Hıristiyanlarla yaşayan Bikai'nin Mezmurlar'a atıf yapması ve uzun alıntı yapması bu etkileşimi gösteriyor olabilir. Konunun yorumlanmasında ilk dönemden günümüze kadar gelen bu süreçte müfessirlerin yorumlarının, okuma biçimlerinin değiştiğini, zamana, coğrafyaya ve kültüre göre farklılık arz ettiğini söyleyebiliriz.

İlk dönemlerde Zebur'un mahiyetiyle ilgili yapılan açıklamalarda şifahi olarak nakledilen İsrailiyat kaynaklı rivayetlerin kullanıldığı sonraki dönemlerde ise doğrudan Kitab-ı Mukaddes'e başvurulduğu ve alıntı yapıldığı görülmektedir. Müfessirlerin İsraili haberleri ve doğrudan Kitab-ı Mukaddes'i kaynak olarak kullanmaları tefsir için vazgeçilmez bir durum olarak gözükmektedir. Ehl-i Kitab'ın kaynaklarına doğrudan veya dolaylı olarak atıfta bulunmak ya da alıntılamak neredeyse bütün müfessirlerin az ya da çok başvurduğu bir yöntemdir. Bu bağlamda İslam ve Kur'an araştırmalarında diğer kutsal metinlerle yapılan karşılaştırmalı çalışmalara sunacağı katkıların ve Kitab-ı Mukaddes ile mukayese yapmanın imkânı meselesi üzerinde düşünülmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız.

BİBLİYOGRAFYA

Alusi, Ebu's-Sena Şehabeddin Mahmud b. Abdullah b. Mahmud:	Ruhü'l-Meani fî Tefsiri'l-Kur'âni'l-Azim ve's-Seb'i'l-Mesani, thk. Züheyr el Kasım. 3. bs, Dımaşk, Darü'r- Risaleti'l Alemiyye, 2015.
Ansimus, Patrik:	Tefsirü'z Zebur, (Yazma) Süleymaniye Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, No. 937/1881.
Ateş, Süleyman:	Yüce Kuran'ın Çağdaş Tefsiri, İstanbul, Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989.
Barutçu, Zakir:	Tevrat Zebur İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler, İstanbul, Üs Yayıncılık, 2002.
Begavi, Ebu Muhammed Muhyissünne Hüseyin b. Mesud:	Tefsirü'l-Begavi: Mealimü't-Tenzil, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
Behar, Cem:	Ali Ufki ve Mezmurlar, İstanbul, Pan Yayıncılık 1990.
Bikai, Ebü'l-Hasan Burhaneddin İbrahim b. Ömer b. Hasan:	Nazmü'd-Dürer fi (min) Tenasübi'l-Ayati ve's-Süver, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011.
Bursevi, İsmail Hakkı:	Muhtasar Ruhu'l-Beyan Tefsiri: Tenvirü'l-Ezhan min Tefsiri Ruhi'l-Beyan, Haz. Muhammed Ali Sabuni, Çev. Abdullah Öz v.d., İstanbul, Damla Yayınevi, 1995.
Cabiri, Muhammed Abid:	Fehmü'l-Kur'an, Çev. Muhammed Coşkun, İstanbul, Mana Yayınları, 2013.
Dedeoğlu, Ömer:	Tevrat, Zebur, İnciller ve Kur'an Açısından Sosyal Yaşam ve Dini Kavramlar, İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2012.

Derveze, Muhammed İzzet b. Abdülhadi b. Derviş:	et-Tefsirü'l-Hadis: Tertibü's-Suver Hasebü'n-Nüzul, 3. bs., Tunus, Darü'l-Garbi'l-İslami, 2008.
Doğrul, Ömer Rıza:	Tanrı Buyruğu: Kur'ân-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsiri, 4. bs., İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1980.
Ebu Hayyan el-Endelüsi, Esirüddin Muhammed b. Yusuf el-Ceyyani:	Tefsirü'l-Bahri'l-Muhit, Beyrut, Darü'l-Fikr, 2010.
Ebu Muhammed b. Hammus b. Muhammed Mekki b. Ebu Talib:	el-Hidaye İla Bulugi'n-Nihaye, eş-Şarika: Camiatü'ş-Şarika Külliyatü'd-Dirasati'l-Ulya ve'l-Bahsi'l-İlmi, 2008.
Ebü'l- Hasan, Mukatil b. Süleyman b. Beşir:	Tefsiru Mukatil b. Süleyman, thk. Abdullah Mahmûd Şehhate, Kahire, el-Hey'etü'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab, 1979.
Ebüssuud Efendi, Muhammed b. Muhammed b. Muhyiddin İmad:	Tefsiru Ebüssuud: İrşadü'l-Akli's-Selim İla Mezaya'l-Kuran-ı Kerim, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
Elik, Hasan, Coşkun, Muhammed:	Tevhit Mesajı: Özlü Kur'an Tefsiri, İstanbul, Fikir Yayıncılık, 2013.
Esed, Muhammed:	Kur'an Mesajı, Çev. Cahit Koytak- Ahmet Ertürk, İstanbul, İşaret Yayınları, 1999.
Ettafeyyiş, Muhammed b. Yusuf b. İsa b. Salih Hafsi Adevi:	Teysirü't-Tefsir, thk. İbrahim b. Muhammed Talay, Maskat, Vizaretü't-Türas ve's-Sekafe, 2006.
Fadlallah, Seyyid Muhammed Hüseyin:	Min Vahyi'l-Kur'an, 2. bs., Beyrut, Darü'l-Melak, 1998.

Gilchrist, John:	Kur'an ile Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil) Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme, İstanbul, Yalçın Ofset, t.y.
Gökkır, Bilal:	"Zabur" The Qur'an An Encyclopedia Routledge, London and New York, 2006.
Hazin, Alaeddin Ali b. Muhammed b. İbrahim el-Bağdadi:	Tefsirü'l-Hazin: Lübabü't-Tevil fi Meani't-Tenzil, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
Hizmetli, Sabri:	"Ettafeyyiş" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, XI/ 500 -501.
İbn Acibe, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Mehdi Haseni Şazeli:	el-Bahrü'l-Medid fi Tefsiri'l-Kurani'l-Mecid, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
İbn Adil, Ebu Hafs Ömer b. Ali ed-Dımaşki:	el-Lübab fi Ulumi'l-Kitab, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011.
İbn Atiyye, Ebu Muhammed Abdülhak b. Galib İbn Atıyye el-Endelüsi:	el-Muhar rerü'l-Veciz fî Tefsiri'l-Kitabi'l-Aziz, thk. Abdüsselam Abdüssafi Muhammed, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
İbn Kesir, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail b. Ömer:	Tefsiru İbn Kesir, Beyrut, Risaletü'l-Alemiyye, 2010.
İbn Aşur, Muhammed Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tunusi:	Tefsirü't-Tahrir ve't-Tenvir, Tunus, ed- Darü't-Tunisiyye, 1984.
İbnü'l-Cevzi, Ebü'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali:	Zadü'l-Mesir fi İlmi't-Tefsir, Beyrut, el-Mektebü'l-İslami, 1987.
Kaçalin, Mustafa:	"Tevrat, Zebur ve İncil'de Bilgelikler", İlmi Araştırmalar, 1998, sayı: 6, ss. 147-169.

Kadı Beyzavi, Ebu Said Nasırüddin Abdullah b. Ömer b. Muhammed:	Envarü't-Tenzil ve Esrarü't-Tevil: Tefsirü'l-Kadı el-Beyzavi, 2. bs., Beyrut, Dar Sader, 2004.
Kara, Osman:	"Kur'an'da Zebur", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C: I, No: 35, 2012, ss. 281- 303.
Kiraz, Celil:	"Kur'an'da Ahlak İlkeleri -Tevrat, Zebur ve İncil'le Mukayeseli Bir Çalışma" Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, 2005.
Diyanet:	Kur'an'ı- Kerim ve Açıklamalı Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
Kurtubi,Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr:	el-Cami' li-Ahkâmi'l-Kur'an, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki, Beyrut, Müessesetü'r-Risale, 2006.
Kutsal Kitap:	Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil), Kore, Yeni Yaşam Yayınları, 2013.
Madrigal, Carlos:	Eski Antlaşmanın Mesajı Bilgelik ve İlahiler Zebur, İstanbul, Yeni Yaşam Yayınları, 2001.
Maturidi, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud Matüridi Semerkandi:	Te'vilatü'l-Kur'an, thk. Halil İbrahim Kaçar, müracaa: Bekir Topaloğlu, İstanbul, Mizan Yayınevi, 2005.
Meragi, Ahmed Mustafa:	Tefsirü'l-Meragi, Beyrut, Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, t.y.
Mevdudi, Seyyid Ebü'l-A'la:	Tefhimu'l Kur'an, ed. Ali Bulaç; trc. Muhammed Han Kayani v.d., İstanbul, İnsan Yayınları, 1986.

Nesefi,Ebü'l-Berekat Hafızüddin Abdullah b. Ahmed b. Mahmud: Tefsirü'n-Nesefi: Medarikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Tevil, Dımaşk, Darü İbn Kesir, 2008.

Örs, Hayrullah: Musa ve Yahudilik, İstanbul, Remzi Kitap evi, 1966.

Özgül, Mehmet: İlahi Kitaplarda Yardımlaşma ve Dayanışma (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim), İstanbul, Çıra Yayınları, 2006.

Razi, Ebu Abdullah Fahreddin Muhammed b. Ömer Fahreddin: Mefatihü'l-Gayb, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.

Salebi, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed b. İbrahim Nisaburi: el-Keşf ve'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kuran: Tefsirü's-Salebi, thk. Ebu Abdullah Seyyid b. Kesrevi b. Hasan, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004.

Semerkandi, Ebü'l-Leys İmamülhüda Nasr b. Muhammed b. Ahmed: Tefsirü's-Semerkandi: Bahrü'l-Ulum, Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006.

Suyuti, Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr: Tefsirü'l Kur'an'il Kerim, Mektebetü Pamuk, İstanbul, t.y.

Şevkani, Ebu Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlani: Fethü'l-Kadir :el-Câmi' Beyne Fenneyi'r-Rivaye ve'd-Diraye min İlmi't-Tefsir, thk. Abdurrahman Umeyra, 2.bs, Mansure, Dârü'l-Vefa, 1997.

Şirazi, Nasır Mekarim: el-Emsâl fî Tefsiri Kitâbillahi'l-Münzel, Beyrut, Müessesetü'l-Ba'se, 1992.

Şirbini, Şemseddin Hatib Muhammed b. Ahmed Kahiri Şafii:	es-Siracü'l-Münir, Beyrut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004.
Tabatabai, Allame Muhammed Hüseyin b. Muhammed b. Muhammed Hüseyin:	el-Mizan fi Tefsiri'l-Kuran, Beyrut, Matbuat'ul Darü'l-Endelüs, 2010.
Taberi, Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid:	Tarihü't-Taberi, Beyrut, y.y., t.y.
Taberi, Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid:	Camiü'l-Beyan an Tevili ayi'l-Kuran, Beyrut, Daru İbn Hazm, 2002.
Tabersi, Ebu Ali Eminüddin Fazl b. Hasan b. Fazl:	Mecmaü'l-Beyan fî Tefsiri'l-Kur'an, Beyrut, Müessesetü't-Tarihi'l-Arabi, 2008.
Tantavi, Muhammed Seyyid:	et-Tefsirü'l-Vasit li'l-Kurani'l-Kerim, y.y., Darü's-Saade, 2007.
Uğur, Hakan:	"Kur'an'ın Tasdik Ettiği Tevrat'taki Konular" Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, 2008.
Wickwire, Dan:	Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur ve İncil) Değiştirildi mi? 2. bs., İstanbul, Müjde Yayıncılık, 1994.
Wright, Christopher J. H:	Tevrat ve Zebur'da İsa'yı Tanımak, İstanbul, Haberci Yayınları, 2010.
Yazıcı, Abdulbaki:	"Tevrat ve İncil'in İtikat Açısından Kur'an'a Arzı", Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı 2007.

Yazır, Elmalılı Hamdi: Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, Çelik Şura Yayınları, t.y.

Zemahşeri, Ebü'l-Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed: el-Keşşaf an Hakaikı Gavamizi't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil fî Vücuhi't-Te'vil, Beyrut, Darü'l-Ma'rife, 1947.